

S T R I P S C H R I F T

GERARD SOETEMAN
COMPLETE FOLLET-STRIP

NUMMER 388 * €6,70

**RENÉ
FOLLET**

→ REDACTIO

De lezersgroep van *Stripschrift* is zeer gevarieerd in alle opzichten. Jong en oud. Man en vrouw. Nederlander, Belg en buitenlander. Verzamelaar, wetenschapper, liefhebber. Noem maar op. En iedereen wil in elk nummer iets van zijn gading terugvinden. Een uitdaging voor de redactie om zo gevarieerd mogelijk te werk te gaan; en meestal lukt dat prima. Incidenteel worden we echter geconfronteerd met een tekenaar die zodanig veel ruimte opeist dat ieder ander onderwerp dat we aan de betreffende editie zouden toevoegen weggedrukt zou worden en een 'opvullertje' zou lijken. Dit doet op zo'n moment geen recht aan dat extra onderwerp, en ook niet aan de auteur die er vaak met hart en ziel aan heeft gewerkt. In het nummer dat u nu in handen heeft is bovenstaande het geval. Ieder item dat we hadden willen toevoegen zou het afleggen tegen de overweldigende schoonheid van de illustraties van René Follet. We berusten als redactie dus weloverwogen in al het 'leed' dat we u deze maand berokkenen. Veel lees- en kijkplezier toegewenst!

→ OMSLAG

De langstlopende stripserie van René Follet is *Steven Severijn*, een serie die hij voor *Eppo* tekende. Tijdens de research voor de monografie over Follet, doken twee niet eerder gepubliceerde *Steven Severijn*-tekeningen op die horen bij het verhaal *Onraad in China*: een omslagschildering en een losse illustratie in grijstinten. Maar waarvoor ze zijn gemaakt is niet duidelijk. De teruggevonden tekeningen stammen uit 1986, terwijl het verhaal in 1976 in *Eppo* heeft gestaan en het album in 1980 verscheen. Voor de Franse uitgave konden ze ook niet bedoeld zijn geweest, want die verscheen in 1981. En ook de ooit beoogde, maar nooit verschenen heruitgaven van uitgeverij De 9e kunst viel af, want dat speelde begin jaren 1990. De prenten werden uiteraard aan Follet voorgelegd, maar die kon zich helaas twintig jaar na dato niets meer herinneren: 'Tiens, dat is lang geleden. Maar waarvóór? Ik heb geen idee...'

■ INHOUD

2 ACTUA

7 DE STRIPDAGEN 2007

Mars Gremmen

8 STARS & STRIPS

Olav Beemer

10 RENÉ FOLLET

Robin Schouten

19 BLAUWE MAAN

Charles Gérard, Fabien Vehlmann en René Follet

25 RECONTRER RENÉ FOLLET

Martin Lodewijk

26 GERARD SOETEMAN

Rob van der Nol

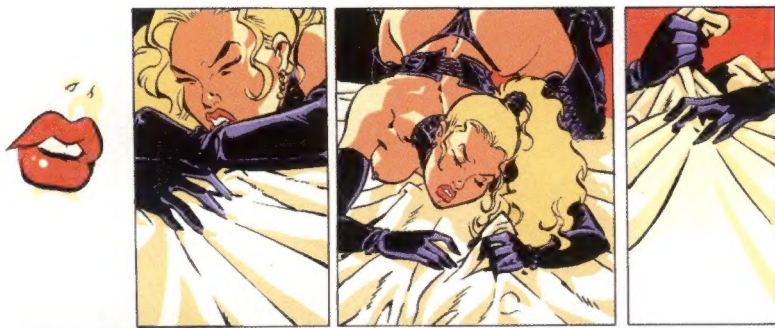
33 BITS & PIECES

Ben Bits

34 DE BOVENTOON

42 HEINZ SERVICE SPREAD

➔ WEBFLITSEN

➤ **14 SEP** Op zondag 23 september wordt in de tv-documentaire rubriek Close Up striptekenaar en kunstenaar Moebius onder de loep genomen.

➤ **19 SEP** Na de wereldwijde ophef vorig jaar toen een Deense cartoonist een afbeelding van de profeet Mohammed in één van zijn cartoons gebruikte, is er opnieuw oproer. Dit keer is het de Zweed Lars Vilks die op de woede van de moslims kan rekenen. Eind augustus publiceerde de Zweedse krant Nerikes Allehanda een afbeelding van een hond waarop het hoofd van Mohammed was geplaatst.

➤ **20 SEP** Vanavond werd het vierde en laatste deel van de reeks Meccano van Hanco Kolk gepresenteerd in Panama, een club in Amsterdam.

➤ **21 SEP** Het stripfestival van Luzern, dat in april 2008 plaatsvindt, heeft een stripwedstrijd uitgeschreven. Het thema is het klimaat. Er zijn diverse geldprijzen te winnen.

➤ **27 SEP** Herman van Veen en Jan Bart Dieperink hebben het eerste exemplaar van Hermanus in ontvangst genomen uit handen van cabaretconnaisseur Kick van der Veer. Deze strip stond tussen 2003 en 2005 in een aantal Wegener-kranten.

➤ **28 SEP** Striptekenaar Jeroen de Leijer werkt samen met ex-stadsdichter Nick J. Swarth aan een moderne kruisweg. Daarin komen wereldse elementen voor, van vrouwen in bikini en Donald Duck tot hamburgerketens. Volgens de CDA-fractie in Tilburg, waar de kruisweg met gemeentesubsidie komt te hangen, is het kunstwerk kwetsend voor christenen.

➤ **17 OKT** Tijdens de Frankfurter Buchmesse zijn weer strip- en cartoonprijzen uitgereikt. De belangrijkste prijs, de Sondermann 2007 voor Duitse strips, ging naar Reinhard Kleist voor zijn verstripping van het leven van Johnny Cash.

➤ **19 OKT** De doorstart van de reeks Michel Vaillant is van de baan. En de ambitieuze heruitgave van deze vijftigjarige klassieker is vertraagd. Wel begint uitgeverij Graton aan een nieuwe motorstrip.

➤ **26 OKT** Onder de titel Comix meets Cartoon Battle wordt dit jaar een strip- en cartoonwedstrijd voor jonge talenten georganiseerd. De wedstrijd is een co-productie van het tijdschrift Zone 5300, SKVR (Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam) en AD Rotterdams Dagblad.

➤ **26 OKT** Het Nederlands Instituut voor Animatiefilm (NIAF) organiseert in samenwerking met het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) een masterclass Storyboarden. De masterclass wordt geleid door de Nederlandse animator Piet Kroon.

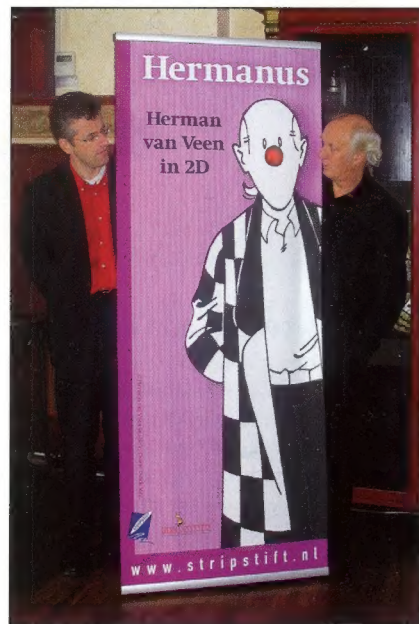

FOTO WILLEM NABER

De verse dwergen van Félix Meynet

Tijdens onze documentatiedrift voor het interview met Félix Meynet in *Stripschrift* 386 ontdekten we een verschil tussen de oorspronkelijke voorpublicatie van *Karaat 1: Uma* in *Bo Doi* 56 (oktober 2002) en het album dat in 2003 bij uitgeverij Dargaud verscheen. De eerste pagina is gedeeltelijk hertekend en komisch aandoende dwergen vervangen de oorspronkelijke schaarsgeklede dame. Toch nog maar even aan de tekenaar gevraagd naar het waarom. Félix Meynet: 'Het leek ons – uitgever en auteurs – beter om die *Sneeuwwitje*-dwergen van Disney te gebruiken; die werken nu eenmaal in een diamantmijn. Het gebruik van een lichterotische scène aan het begin van het verhaal zou niet de toon zetten die we met de serie *Karaat* voor ogen hadden. Het is trouwens perverser om een slechterik halfnaakt naar een tekenfilm te laten kijken dan naar een erotische film. Yann is heel sterk in dit soort effecten.' AvO

➔ SUVAAL

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIJFT.NL

Buster Bullet

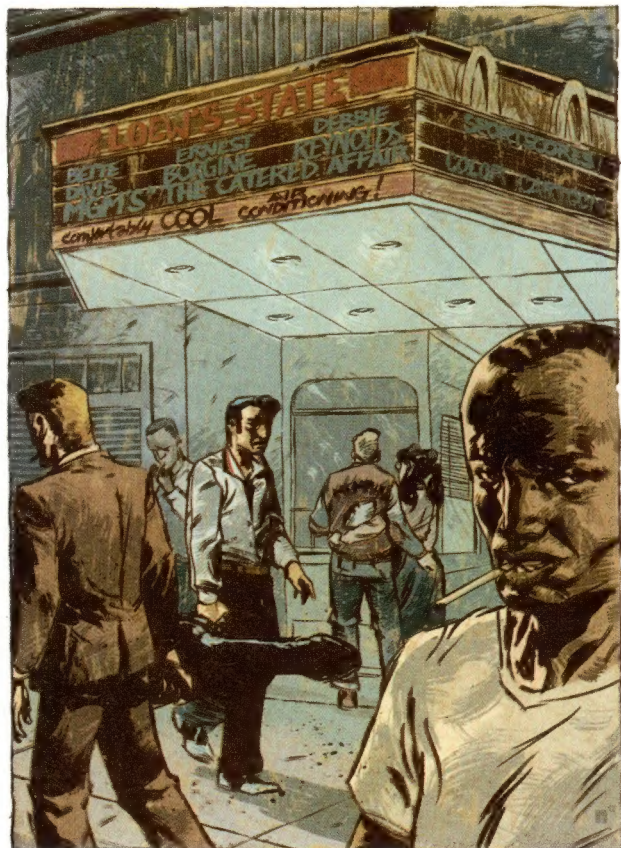
Het scenario en de schetsen lagen al vanaf 1989 te wachten. Na bijna twintig jaar kwam het er pas van dat Douwe de Jager (IJmuiden, 1965) zijn avonturen van *Buster Bullet* (Lippes GP 2007, ISBN 978-90-78891-01-7, 48 pagina's, zwart/wit, sk, €9,95) een traditionele privé-detective, in albumvorm uitbracht.

Het eerste deel – *De zondebok* – heeft hij in eigen beheer laten uitbrengen en verhaalt over een typische aan lager wal geraakte PI die zijn avonturen in de ik-vorm vertelt, refererend aan Sam Spade of Magnum. Alle hoofdfiguren worden

'gespeeld' door dieren. Volgens De Jager omdat deze karakterversterkend zijn en leuker zijn om te tekenen. 'Mensen lijken allemaal op elkaar', aldus De Jager. Buster Bullet, zelf een bok, heeft evenveel goede als slechte eigenschappen en slingert te pas en te onpas met veel herkenbare Amerikaanse film- of tv-serie-uitdrukkingen, vooral als de emoties de overhand krijgen: *You dirty peace of shit* of *You filthy maggot*. De Jager publiceerde eerder in de jaren 1980 in *Kollaazje* en *Coyote Comix* en werkt sindsdien als vormgever, DTP'er en illustrator. Zo ontwierp hij meerdere theateraffiches

ondermeer van *Kruimeltje de musical* en voor optredens van Cor Bakker en Thé Lau.

Hoewel de zwart/wit-tekeningen de grauwe sfeer uit het maffiawereldje goed weergeven meldt De Jager dat het volgende deel in kleur zal verschijnen. 'Ik teken alleen in de winter en hoewel het scenario al wel groten-deels klaar is, zal het tweede deel pas volgend jaar verschijnen. Daar zullen een aantal korte verhalen in staan'. De Jager meldt in onderhandeling te zijn met een distributeur maar tot die tijd is het album nog alleen via zijn website (www.bustercomix.nl) te bestellen. TdK

Elvis Verpelvist

Dit jaar is het dertig jaar geleden dat Elvis Presley overleed. Een mooie aanleiding om The King weer eens volop eer te bewijzen. In Duitsland verscheen bij uitgeverij Ehapa het album *Elvis – Die illustrierte Biografie* (ISBN 978-3-7704-3128-1, 128 pagina's, kleur, hk, €19) over zijn succesvolle doch tragische muzikantenleven. Onder coördinatie van Reinhard Kleist en Titus Ackermann heeft een aantal tekenaars delen uit het leven van Elvis verstript. Naast het genoemde duo gaat het om Uli Oesterle, Tim Dinter, Nic Klein, Isabel Kreitz, Thomas von Kummant, Søren Mosdal en Frank Schmolke. Reinhard Kleist meldde tijdens de afgelopen Buchmesse in Frankfurt dat uitgeverij Silvester interesse toonde *Elvis* in Nederland uit te brengen. RS

→ GAS & LICHT

DOOR RIK SANDERS

Herman Roozen

Het jaar 2007 geldt als de landelijke doorbraak van Herman Roozen (1966). Sinds begin dit jaar verschijnt namelijk in *AD* zijn krantenstrip *Eefenement*. Het is een humorstrip over een evenementenbureau, gerund door Eef.

Stripliefhebbers kennen Roozen al langer als medebedenker van grappen voor *Dirkjan* (Mark Retera) en verhalen voor Studio Jan Kruis en *Donald Duck*, maar vooral als maker van *Opa*. Hij nam deze strip, die in het agrarisch weekblad *Boerderij* staat, in 2004 over van Henk Groeneveld (dit jaar winnaar van de Bulletje & Boonestaak-schaal van Het Stripschap). Tijdens De Stripdagen verscheen het zevende album van *Opa* (uitgeverij Reed Business).

Roozen is echter ook verbonden aan stripsyndicaat Comic House en dat levert hem geregeld opdrachten

buiten het gangbare stripcircuit op. Zo ook van Microsoft, het rijkste softwarebedrijf ter wereld. Hij levert voor de TechNet-nieuwsbrief van Microsoft Nederland zo'n 25 keer per jaar de strip *Tech Eddie* [zie ook www.techeddie.nl]. Voor een tekenaar met een ICT-achtergrond een eitje. Warm houden dit contact, Herman!

TechEddie

Ik ga Windows Vista hier installeren.

Dat wil ik niet.

Oh. Dan ga ik de Windows Vista Installation Assistant gebruiken.

Eddie gaat Windows Vista hier installeren.

028/Herman Roozen // Comic House Oosterbeek

Albumjaarprijzen in Houten uitgereikt

Traditiegetrouw werden op de eerste van de twee Stripdagen in Houten de prijzen voor de beste albums van het jaar bekend gemaakt en uitgereikt. Omdat de winnaars van de Stripschapprijs, de P. Hans Frankfurtherprijs en de Bulletje en Boone-staakschaal al eerder aangekondigd waren, is de bekendmaking van de albumprijzen toch altijd weer een spannend deel van de ceremonie.

In de categorie Nederlands Avontuur en Vermaak werden Hanco Kolk en Peter de Wit gelauwerd voor hun album *Single 6: Glamour* (uitgeverij De Harmonie). 'Herkenbare grappen die een perfecte samensmelting zijn van stijl en inhoud. Je hoeft niet van strips te houden om deze bijzondere serie leuk te vinden', aldus het rapport van de Stripschap-prijzencommissie.

In de categorie Nederlands Literair waren het de eerste twee titels van de reeks *Het jaar van de olifant* (Bries) van Willy Linthout die met de eer gingen strijken. Het aangrijpende verhaal beschrijft het drama rondom de zelfdoding van de zoon van de auteur. De commissie noemt het verhaal meeslepend en verrassend emotioneel. Ook de vormgeving wordt geroemd en als 'treffend' omschreven. In de categorie Nederlands Jeugd was het Eric Heuvel die opnieuw met een prijs aan de haal ging. Dit keer met *De zoektocht* (Anne Frank Stichting/L), een

verhaal over de Duitse bezetting in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. 'Het verhaal, mede geschreven door Ruud van der Rol en Lies Schippers, is spannend en zorgt ervoor dat de karakters zo tot leven komen dat andere avonturenstrips daar nog iets van kunnen leren', aldus de commissie.

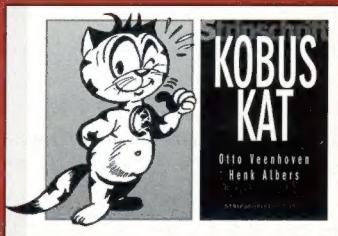
Er was dit jaar slechts één prijs in de categorie Buitenland. Winnaar werd de reeks *Boeddha* (L). De eerste vier delen van tekenaar Osamu Tezuka vertellen over het leven van de jonge Boeddha alsof het een sprookje is. Aan deze serie is volgens de commissie goed te zien waarom deze manier van stripmaken (manga) over de hele wereld zo populair is.

Voor het eerst werd er tijdens De Stripdagen ook een prijs uitgereikt in de categorie Productie. Hiermee wil Het Stripschap mensen eren die soms al jarenlang anoniem bijdragen aan een verzorgd uiterlijk van het stripverhaal. Vormgever Rudy Vrooman, ook al een kleine twintig jaar de vormgever van *Stripschrift*, ging met deze prijs aan de haal voor zijn werk aan de eerste drie heruitgaven van *Arman en Ilva* (Sherpa). De commissie streefde Vrooman met de woorden 'op sublieme wijze vormgegeven, met oog voor detail en een grote liefde voor de strip zelf'.

FOTO WILLEM NABER

Omdat Het Stripschap dit jaar veertig jaar bestaat werd een speciale postume gouden erepenning tot verrassing van alle aanwezigen toegekend aan Henk Albers, de voormalige huistekenaar van de vereniging, die in 1987 veel te jong overleed. Zijn dochter Manon Albers werd eveneens overvallen en nam de penning enthousiast in ontvangst. Zij presenteerde tijdens het evenement een boek met haar vaders levensverhaal. TdK

Stripschrift in 2008

Dit jaar stuurden we alle trouwe abonnees het 48 pagina's tellende stripalbum *Kobus Kat* van Otto Veenhoven en Henk Albers als geschenk. En ook voor 2008 hebben we weer een leuke stripverrassing. Daar komt bij dat we nog veel meer wilde plannen hebben voor het nieuwe jaar.

Het gaat goed met *Stripschrift*! Er is dus geen enkele aanleiding om in 2008 de verkoopprijzen te verhogen.

Dat mag ook wel eens gezegd worden.

De uitgever

→ FLITSSEN

Reid, Geleijne en Van Tol bundelden de leukste studentengrappen van de afgelopen veertien jaar in het handzame boekje *Fokke & Sukke gaan nu echt aan de slag*. Tot 15 november alleen verkrijgbaar bij filialen van boekhandel Selexyz of via *NRC Next*. Van 7 september tot 9 november liep er een speciale actie bij de Belgische kranten *Het Nieuwsblad*, *De Gentenaar* en *Het Volk*. Dit keer geen strips, maar tegen inlevering van de bekende bon was iedere week een *Kuifje*-monografie verkrijgbaar. De boeken kostten €4,95 en behandelen steeds een figuur uit de *Kuifje*-verhalen. Er verschenen tien delen. De rechtbank in België heeft een tv-uitzending van een reportage over *Kuifje* verboden. Moulinsart, de rechthouder van de strip, heeft hier op aangedrongen omdat er tijdens de uitzending met behulp van een verborgen camera namen van biografen en journalisten zouden worden bekendgemaakt die op de zwarte lijst van Moulinsart staan. De Vlaamse overheid heeft voor 2,6 miljoen euro het *Rode ridder*-kasteel van Horst in Vlaams-Brabant gekocht. Uitgeverij Silvester heeft de smaak van boxen goed te pakken. Lezers die hun reeks op luxe wijze willen opbergen kunnen bij de series *Kobijn*, *Hauteville House*, *Empire* en *Arthur* een exemplaar kopen of krijgen. Bij uitgeverij Kippenvel is *Het mini-serum*, het negende deel in de reeks *Rik*, *Clio* en *Pluk* (Jan Steeman) verschenen. De heruitgaven van de verhalen die eerder in het blad

Taptoe stonden worden vanaf dit deel van een kleurenomslag voorzien, de inhoud blijft zwart/wit. In de serie *Vergeeten verhalen* is deel drie gewijd aan *Familie Spokeling*, een verhaal van Willy Lohmann dat tussen 1966 en 1968 in *Taptoe* verscheen. Met als extra enkele *Taptoe*-omslagen van Lohmann. *Fokke & Sukke* zijn weer terug op tv. Vanaf 8 oktober zijn ze er dagelijks te gast, samen met de hand van tekenaar Jean Marc van Tol, in het programma *De wereld draait door* (dat er meteen de Gouden Televizierering voor kreeg?).

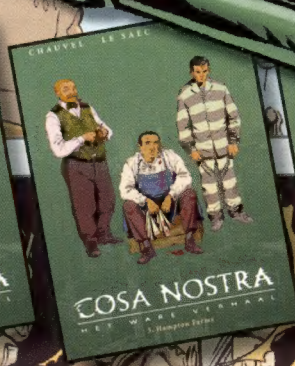

Uitgeverij Standaard heeft na zes delen de stekker uit hun *Classix*-reeks getrokken. *Romeo en Julia* is het laatste verhaal dat werd verstript. Eerder verschenen al *Olivier Twist*, *Ben Hur*, *Don Quichot*, *Cyrano* en *Reis om de wereld in 80 dagen*. Naar verluidt gaf

de serie onvoldoende rendement. De stripkunst wordt (na art nouveau en mode) het onderwerp van een reeks aan evenementen in Brussel. Helaas moeten we hier nog wel even op wachten want we hebben het over 2009. Welke activiteiten plaatsvinden is nog niet bekend, maar het wordt gekoppeld aan het twintigjarig bestaan van het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal en het veertigjarig bestaan van de stripafdeling van Hogeschool Sint-Lukas, beide in Brussel. Patrick McDonnell is de maker van de krantenstrip *Mutts*. Hij maakt ook prentenboeken over de kat Ming en zijn vriend Tibbe. Bij uitgeverij Lemniscaat verscheen dit jaar *Hemels*, nadat in 2006 reeds *Het aller mooiste cadeau* werd gepubliceerd. Judith Vanistendael brak door met de beeldroman *De maagd en de neger*. Zij illustreert ook, waaronder de herziene versie van *Vlaamse sprookjes*. Deze, door haar vader Geert samengestelde, bundel is bij uitgeverij Atlas uitgekomen. Te koop voor €19,90. *Chemogirl* van Marisa Acocella Marchetto, verschenen bij De Bezige Bij/Cargo, wordt verfilmd. Cate Blanchett speelt de hoofdrol. Nog tot en met 27 januari volgend jaar is in het Parijse Musée d'Art et d'Histoire du Judaïsme een grote tentoonstelling te zien over de beeldvorming van joden in de strip. Nederlandse geïnteresseerden moeten of nu naar Parijs of nog even geduld hebben; in het voorjaar is de tentoonstelling ook in het Joods Historisch Museum in Amsterdam te zien.

COSA NOSTRA

H E T W A R E V E R H A A L

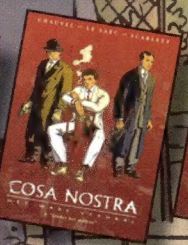

LEES HOE DE NEW YORKSE MAFFIA IS ONTSTAAN
IN DE EERSTE VIJF DELEN

BLAM BLAM

TWEEDE CYCLUS OVER BLOEITIJID VAN DE MISDAAD
VANAF DECEMBER

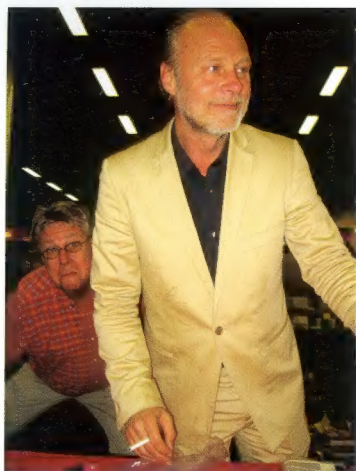

www.silvesterstrips.nl

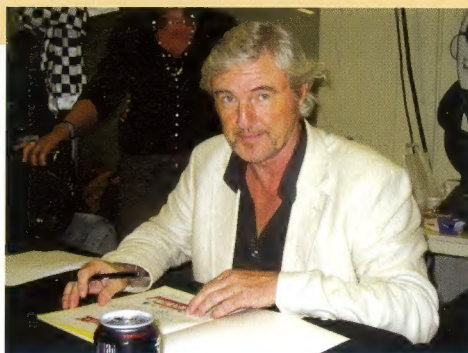

DE STRIPDAGEN 2007

Ook dit jaar reisde uw favoriete Stripschrift-journalist Mars Gremmen (ja, ik) weer naar Houten af om – zolang de accu van zijn fototoestelletje het toeliet – kiekjes te schieten van de alom aanwezige stripmakers.

Oog & Blik-uitgever Hansje Joustra probeert tevergeefs wat van de magische uitstraling van Hanco Kolk (winnaar van inmiddels 8732 Stripschappenningen) mee te pikken.

Voor het eerst sinds jaren weer in het wild op De Strippedagen te aanschouwen: Toon van D.

Of Stripschrijfs licht bezwete glamourfotograaf (ja, ik) op de foto wil met niemand minder dan Evert Geradts...? Niets liever! Dolgraag...!

Jong, Belgisch talent Kristof Spaey. Grote winnaar van 'het guldigste snoetje van De Strippedagen 2007'.

Soeperman- en Trunk-scenarist Willem Ritstier. Grote verliezer van 'het guldigste snoetje van De Strippedagen 2007'.

Stomme verbazing alom voor de manier waarop Maaik Hartjes haar pen vasthoudt. De stomme verbazing komt van Floris Oudshoorn.

Thé Tjong-Khing. (Sorry, maar bij zo'n leuke en talentvolle man ga ik echt geen flauw foto-onderschrift schrijven!)

Mijn eer te na. Zou ik nooit doen. (Gerrit de Jager)

Kristof Spaey (deze keer in een minder gultige pose) helpt Bloeddorst-samensteller Menno Kooistra met alle plezier van zijn oorsmeerpulke af.

Dik Bruynesteyn (met zijn onafscheidelijke plastic tassie) probeert onzichtbaar van het podium te verdwijnen na het uitreiken van een Stripschappenning aan Eric Heuvel.

Rudy Vrooman, vormgever van dit prachtblad en winnaar van één of andere prijs, voert samen met Jan Kruis een hilarische sterrenkijker-act op. (Niet aan mijn tekst zitten, Rudy!)

Geduldig en beheerst wandelt Aloys Oosterwijk het podium op om de Stripschapprijs uit handen van de burgemeester van Houten in ontvangst te nemen.

In verband met chronisch ruimtegebrek moeten zij het zonder lottig foto-onderschrift doen: van links naar rechts Willy Lohmann, Herman Roozen, Jan van der Voo, Mark Hendriks, Willy Linthout, Farida Laan, Randall C., Pieter Hogenbirk, Minck Oosterveer, Margreet de Heer, Nozzman, Floor de Goede, Kkoe en Jean Marc van Tol.

STRIPS & VEEL MEER!

078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl

STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht

STRIPWINKEL
SJORS

313

driedertien®

STRIPCURIOSA

Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500

STRIPCURIOSA

ADVERTENTIE

Comic Stripshop
de eerste de beste
Internet-Stripboekhandel.

www.comicstripshop.com
www.stripboekhandel.nl

→ STARS & STRIPS

→ FEESTDAGEN

Nieuwe projecten en mooie bundels, dat is voor de feestdagen al jaren de strategie van de grote uitgeverijen. En ook dit jaar is het niet anders. Waarom zou het? Want wat is lekkerder dan een stapel nieuw leesvoer bij de open haard of een hardcover als kerstcadeau? Het is alleen de kwaliteit van die comics die per jaar nogal eens wisselt. Dark Horse Comics doet op alle vlakken mee met de feestdagenstrategie. In de week na kerst komt deze uitgeverij met het eerste deel van *The End League*, een nieuwe maandelijkse serie door Rick Remender (*Fear Agent*) en Mat Broome (lang geleden tekenaar van *WildCats*). Hun verhaal handelt over de laatst overgebleven superhelden en hun zoektocht naar de hamer van Thor, waarmee ze de mensheid voor de ondergang kunnen behoeden. Dark Horse is niet vaak actief in het superheldengenre, dus enige tamtam bij de lancering is acceptabel. Maar als het meteen al een kruising wordt genoemd tussen *Lord of the Rings* en comicklassier *Watchmen*, wekt dat enkel veel scepsis. Roman Dirge, bedenker van gothmeisje *Lenore*, laat dit jaar zijn zwarte humor los op de hardcover *It Ate Billy On Christmas*. Hij volgt Lumie, een meisje dat ontdekt dat kerst een stuk aangenamer is nadat een monster haar broer Billy heeft opgegeten. Het achtenveertig pagina's tellende boekwerk verschijnt eind november, wordt geschilderd door Steven Daily en is volgens Dark Horse geschikt voor 'vreemde vogels van alle leeftijden'. Waar dat zeker niet voor geldt, is *Cut*, geschreven door de uitgever zelf, Mike Richardson. Deze softcover is een comicvariant op films als *Saw* en *Hostel* en past helemaal in het straatje horrortitels van de afgelopen maanden. Het tekenwerk komt voor rekening van Todd Herman (*The Goon: Noir*), de cover is van Mike Mignola en de coverprijs is \$9.95.

→ OPVOLGERS

Marvel Comics doet aan sequels. Als iets een succes was, nou, dan volgt enige tijd later vanzelf wel een deel twee. In het Ultimate-universum gaat dat deze winter op voor *Ultimate Iron Man* en *Ultimates*. De eerste *Ultimate Iron Man* was vooral de speeltuin van romanschrijver Orson Scott Card, maar het vierdelige vervolg dat in december in de winkels verschijnt, is uiteraard meer een opwarmertje voor de speelfilm die in 2008 volgt. In *Ultimates 3* draait het voornamelijk om de makers van faam: schrijver Jeph Loeb (*Fallen Son*) en tekenaar Joe Madureira (*Uncanny X-Men*). Die laatste is een opvallende keuze,

LINKSBOVEN -
Shooter keert terug
met *Legion*.

BOVEN - *Ultimate
Iron Man* krijgt een
vervolg.

RECHTSBOVEN -
Slap aftrekset of niet:

Countdown: Arena.
LINKS - *Hellboy*
opnieuw in
boekvorm.

Countdown: Arena is een vierdelige miniserie die wekelijks verschijnt en wordt gemaakt door Keith Champagne (*JSA*) en Scott McDaniel (*Green Arrow*). Zowel helden als schurken, afkomstig uit een handjevol verschillende realiteiten, worden bijeengebracht door de sinistere Monarch. Hun opdracht? Tegen elkaar vechten. De winnaars mogen zich bij hem aansluiten in zijn strijd tegen de Monitors. Toegegeven, DC hangt het aardig op aan de huidige continuïteit. Niettemin zal voor iedereen duidelijk zijn dat dit slechts een doorzichtig excuus is voor een ouderwetse knokpartij in de traditie van Marvels *Secret Wars*. En natuurlijk, want zo hoort dat tegenwoordig, verschijnt van elk nummer een variant cover. Completisten zijn in vier weken tijd dus acht maal \$3.99 kwijt aan één serie.

Door alle aandacht voor dergelijke cross-overs, zou bijna over het hoofd worden gezien dat een bekende naam van vroeger terugkeert. *Legion of Super-Heroes* 37 wordt namelijk het eerste deel van een nieuw team makers. Nu is de komst van Francis Manapul (*Witchblade*) als de vaste tekenaar geen reden voor veel ophef, maar het aanstellen van Jim Shooter als de vaste schrijver is dat zonder enige twijfel. Ooit was Shooter de creatieve motor van Marvel, zette hij Valiant op de kaart als nieuwe uitgeverij en richtte hij Defiant en Broadway Comics op. Beide mislukten binnen een jaar en Shooter verdween van het toneel. De vraag is nu, kan hij het nog? Kan hij nog enerverende verhalen schrijven of is zijn stijl blijven hangen in de jaren 1980? Na kerst kunnen we zelf gaan oordelen.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **PAKKIE-AN** Captain America, de klassieke held van Marvel Comics, krijgt in januari een make-over. Alex Ross (bekend om zijn geschilderde covers) is ingehuurd voor het ontwerpen van een nieuw kostuum en zijn design zal in *Captain America* 34 debuteren. Het toevoegen van een mes en pistool houden de gemoederen al flink bezig.

■ **LEESVOER** Begin volgend jaar, maar nu al aangekondigd, verschijnt bij Dark Horse Comics een nieuw deel uit de reeks romans over Mike Mignola's creatie Hellboy. Het boek *Hellboy: Emerald Hell* wordt geschreven door Tom Piccirilli en speelt uiteraard handig in op *Hellboy 2*, de film die later in 2008 in de bioscopen wordt verwacht.

■ **VERHUIZING** Bij DC Comics wordt weer eens wat geschoven met schrijvers en tekenaars. Op zich niet bijzonder, maar noemenswaardig is wel, dat Chuck Dixon met ingang van januari 2008 terugkeert als de schrijver van *Robin*. Dixon stond in 1993 aan de wieg van deze serie en krijgt nu gezelschap van tekenaar Chris Batista (*The Legion*).

■ **TERUGBLIK** In het nieuwe jaar verschijnt ook deel één van *Spider-Man: With Great Power*. In deze miniserie gaat Marvel Comics in op de periode dat Spider-Man zijn krachten net had en medialieveeling werd. Met David Lapham (*Stray Bullets*) en Tony Harris (tekenaar van *Ex Machina*) als makers moet dat een goed begin van 2008 worden.

omdat Madureira een tijd lang niet actief is geweest in de wereld van de comics en hij daarvoor met zijn serie *Battle Chasers* zelden een deadline haalde. Zou Marvel de traditie van het chronisch vertraagde *Ultimates 2* in stand willen houden?

→ OVERDAAD

Bij DC Comics staan de feestdagen niet in de weg aan onverminderde aandacht voor hun project *Countdown*. Sinds *Identity Crisis* rollen gebeurtenissen in het DC universum van het ene grote event naar het andere, met wekelijkse comics als eerst 52 en inmiddels *Countdown* als rode draad. Spin-offs als *Countdown to Mystery* en *Countdown to Adventure* waren deze herfst het resultaat, maar in de maand december wordt daar een schepje bovenop gedaan.

De lange carrière van René Follet

DOOR ROBIN SCHOUTEN

Er zijn maar weinig auteurs die zo lang bezig zijn met strips en tegelijk zo weinig commercieel succes hebben gekend als **René Follet**. Door kenners wordt hij beschouwd als één van de grote, naoorlogse Europese striptekenaars met een stijl die vrijwel niet te evenaren is.

Dit jaar verscheen het fraaie overzichtswerk *René Follet - Un Rêveur Sédentaire*. Voor de liefhebbers die de Franse taal niet machtig zijn is deze uitgave evengoed van belang, niet in de laatste plaats door het vele, niet eerder gepubliceerde beeldmateriaal. Ondanks het uitblijven van commercieel succes heeft het de inmiddels 76-jarige Belg er niet van weerhouden regelmatig nieuwe stripverhalen te tekenen. In augustus verscheen bij

uitgeverij Casterman zijn nieuwe album *L'Étoile du Soldat*, op scenario van journalist Christophe de Ponfily. Hoog tijd voor een uitgebreid overzicht van de lange carrière van een groot striptekenaar en illustrator, verrijkt met vele uitspraken van René Follet zelf uit een actueel vraaggesprek met *Stripschrift*.

René Follet is geboren op 10 april 1931 in de Brusselse deelgemeente Woluwé-Saint-Lambert. Al op zeer jonge leeftijd raakt hij geïnteresseerd in het tekenen. Via het weekblad *Spirou*, de Franstalige versie van *Robbedoes* komt hij in aanraking met strips, waarvan hij hele nummers 'natekent'. 'Mijn kindertijd is vol van tekeningen: het was een obsessie. Mijn eerste opdrachten betroffen illustraties. Wat later ontstonden enkele korte en bescheiden strippagina's.'

In feite begint zijn tekenloopbaan in 1945, als Follet nog maar veertien jaar oud is en hij zijn eerste betaalde opdracht binnen heeft: een zestigtal potloodtekeningen van *Schat-eiland* voor een plakboek van het merk Chocolade Aiglon, die door iemand anders in inkt werden gezet en ingekleurd. Als striptekenaar debuteert René Follet in 1946 met het indianenverhaal *L'Eau de Feu* voor het scoutingblad *Plein Jeu*, met de snelheid van één pagina per maand.

In deze periode komt de jonge Follet in aanraking met *Eric de Noorman*, die dan voor het eerst in Belgische dagbladen verschijnt. 'Toen ik vijftien was heb ik Hans G. Kresse ontdekt. Zijn tekeningen onthulden voor mij de rijkdom en de kracht van zwart/wit.' Welke tekenaars en kunstenaars hebben Follets werk nog meer beïnvloed? 'Ongetwijfeld Jijé. Maar de eerste was Wilhelm Busch. Later waren het Norman Rockwell en Harold von Schmidt. En grote schilders, zoals Bruegel, Rembrandt, Turner, Daumier, Doré en Degas.'

In 1948 overlijdt Follets vader en moet hij een beroep kiezen. Hij besluit om definitief tekenaar te worden, en zal tot op de dag van vandaag als zowel striptekenaar als illustrator werken. 'Ik vind het heerlijk om na een strip weer eens lekker te gaan illustreren en omgekeerd.' Meerdere keren heeft hij verklaard dat hij zichzelf liever als illustrator ziet dan als striptekenaar. 'Ik heb geen strips getekend voor het geld, omdat illustraties beter betalen als je geen beroemde striptekenaar bent. Ik heb vaak strips getekend terwijl ik liever wilde illustreren.' Hij begint in 1945 met het maken van tekeningen bij oorlog- en avonturenverhalen in *O.K. Magazine*; sinds-

FOTO ROB VAN DER NOL

dien heeft hij een zeer groot aantal boek- en tijdschriftillustraties vervaardigd. Daarbij heeft hij altijd een grote voorkeur aan de dag gelegd voor de historie en het is opvallend dat Follets illustraties vaak paginagroot in boeken en tijdschriften zijn verschenen.

Kuifje en Robbedoes

Bijna gelijktijdig begint Follet voor de stripweekbladen *Kuifje* en *Robbedoes* te werken. Eind 1948 debuteert hij in het Franstalige *Tintin* en in 1949 in *Robbedoes* door het leveren van talloze illustraties voor artikelen, verhalen en romans. Follet neemt daarmee een bijzondere plaats in; niemand publiceert tegelijk in die twee grote elkaar concurrerende stripweekbladen. Hem kost het overigens geen moeite. 'Ik werkte dan weer voor de één, dan weer voor de ander.' Hergé introduceert hem bij *Kuifje*. 'Hij gaf enkele adviezen, al bij onze eerste ontmoeting, tijdens de oorlog, toen ik nog colle-

ges volgde. Ik had als beginnend tekenaar ergens een soort bevestiging nodig. En later gaf hij nog meer adviezen toen ik bij het tijdschrift *Kuifje* kon werken.' Hergé adviseert onder andere geen professionele tekenopleiding te gaan volgen. Hierdoor besluit Follet om zichzelf alles aan te leren.

De eigenzinnigheid van de tekenaar uit zich al op jonge leeftijd tijdens een ontmoeting met Edgar P. Jacobs in Brussel, waar hij Follet vraagt om de pagina's te inkten van zijn klasieke stripreeks *Blake en Mortimer*. 'Ik was ongeveer twintig jaar oud en ik heb het voorstel afgewezen, omdat hij het niet toestond dat ik formeel co-auteur zou worden!' Echt spijt heeft Follet nooit gehad van deze beslissing. In 2003 zei hij hierover: 'Als ik 'ja' had gezegd, had ik waarschijnlijk mijn verdere loopbaan gesleten bij Studio Hergé. Niet echt interessant.'

Bij *Robbedoes* gaat Follet, zoals veel beginnende striptekenaars in die tijd, korte verhalen tekenen voor de *Oom Wim-*

LINKSBOVEN - Oom Wim, een vrije illustratie, 1999.

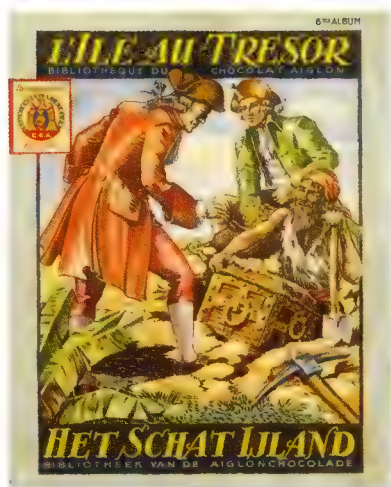
LINKSONDER - Voor het scoutingblad *Plein Jeu* tekende Follet onder andere de strip *L'Eau de Feu*. Deze aflevering is uit nummer 9 van 1946.

ONDER - Voor *Plein Jeu* tekende René Follet ook illustraties en omslagen, zoals dit voor nummer 5 van 1954.

RECHTS - Eén van de eerste opdrachten van Follet: het maken van de potlood-tekeningen voor het plaatjes-album *Het Schat Ijland* [sic]. De plaatje zaten in de wikkels van Aiglon-chocolade.

GEHEEL RECHTS - Illustratie voor het boek *Le Récif de Corail* verschenen bij Casterman, 1955.

BOVEN - Illustratie voor *Texas Slim*, een verhaal dat René Follet overnam van Paul Cuvelier.

ONDER - Voor *Kuifje/Tintin* illustreerde Follet onder andere een aantal verhalen van *Jimmy Stone*.

RECHTSONDER - Illustratie uit *Katutu, l'Aveugle de l'île*, één van de boeken voor Casterman.

serie. *Het vlot van de Meduse*, een verhaal dat in 1951 verschijnt, is één van de eerste geslaagde stripverhalen van zijn hand. Tussen 1951 en 1958 tekent Follet acht verhalen in deze klassieke reeks. 'Ik leerde zo mijn beroep. De *Oom Wim*-verhalen waren daarvoor een uitstekende basis.' Voor *Kuifje* maakt hij complete verhalen van onder andere *Rocky Bill*, een westernstrip op tekst van Yves Duval. Follet werkt deze verhalen in een meer dynamische stijl uit, terwijl de *Oom Wim*-verhalen in een bescheiden, klassieke stripstijl zijn getekend. Zodoende zijn de verschillen tussen Follets stripwerk voor *Kuifje* en *Robbedoes* duidelijk merkbaar. Voor *Kuifje* illustreert hij onder andere een aantal weken lang het tekstverhaal *Texas Slim*, als opvolger van Paul Cuvelier, een tekenaar die Follet

altijd heeft bewonderd. 'Cuvelier was een zeer groot artiest.'

Allerlei illustratie- en stripwerk

Voor *Caravane*, een missietijdschrift van de Witte Paters, tekent Follet vanaf eind jaren 1950 enkele strips en een aantal zeer mooie en kleurrijke illustraties, die zijn volwassenheid en herkenbaarheid als tekenaar bevestigen. Verder zijn er de talrijke illustraties voor schoolboeken van uitgeverij Hachette, en strips voor de bladen *La Semaine de Suzette* en *Bonux Boy*. Ook zijn Follets schitterende kleurenillustraties voor *Tous Frères*, een boekenreeks van Casterman over missionarissen in Afrika, het vermelden waard – een hoogtepunt in zijn loopbaan.

In 1965 begint Follet met het verzorgen van potloodtekeningen voor *Joris Jasper*, een strip die verschijnt in het Franse stripweekblad *Pilote*, en later ook in *Robbedoes*. Tekenaar Mitacq heeft het erg druk en vraagt Follet om assistentie; later zal hij dit opnieuw doen voor *Stany Derval*. In het *Joris Jasper*-verhaal *Het geheim van de tempeliers* is Follets tekenstijl duidelijk aanwezig, en de haast elastische houdingen en bewegingen van de personages zijn dan al kenmerkend voor zijn stijl. Follet zelf blijft bescheiden over zijn bijdragen aan Mitacqs verhalen: 'Ik wilde hem helpen. En hem een plezier doen. En ik deed mezelf een plezier met het tekenen van weer iets anders.' Later zal Follet ook William Vance helpen met potloodtekeningen voor de *Bruno Brazil*-verhalen *Commando Kaaiman* en *De nacht der jakhalzen*, de *Bob Morane*-verhalen *De Gele Schaduw* en *Het oog van de samoeraï* en de *Bruce Hawker*-verhalen *De heulen van de nacht* en *Het koninkrijk van de hel*. In een later stadium levert Follet ook schetsen aan Vance voor het *Marshal Blueberry*-verhaal *Shermans opdracht*.

S.O.S. Jan van Gent

Het keerpunt in Follets carrière vindt plaats in 1967, als Maurice Tillieux een scenario levert voor het maritieme stripverhaal *S.O.S. Jan van Gent*, dat in *Robbedoes* verschijnt. Follet is helemaal in zijn element met dit boeiende verhaal, wat ook duidelijk is te zien aan de tekeningen, en beschouwt het als het werkelijke begin van zijn striploopbaan. 'Omdat dit verhaal mijn eerste 52-pagina-strip was.' De hoofdredacteur van *Robbedoes* ziet echter weinig in de strip; reden waarom het bij dit ene verhaal blijft. Tot grote spijt van Follet, die graag nog verder met Tillieux had willen samenwerken. De erkenning komt pas in 1985 als het verhaal eindelijk, weliswaar ingekort, in album verschijnt.

LINKSBOVEN - Het blad *Caravane* werd nagenoeg geheel door Follet geïllustreerd.

BOVEN - Omslag voor *Charles de Foucauld*, uitgegeven door Casterman, 1962.

LINKS - Pagina van *De Zingari* uit *Le Journal de Mickey*, 1972.

ERONDER - Voor de herpublicatie in *Robbedoes* bewerkte Follet de pagina's sterk, 1985.

LINKSONDER - Schets voor *Marshal Blueberry*.

ONDER - Aanvankelijk zou *S.O.S. Jan van Gent* bij uitgeverij Oberon verschijnen in de *Auteursreeks*. Door allerlei omstandigheden kwam het niet verder dan een proefdruk van het omslag. De illustratie werd later door Dupuis gebruikt.

BOVEN - Vrij werk, 1992.

RECHTS - Omslag voor Steven Severijn 2: *Onraad in China*.

ONDER - Ivan Zoerin, een illustratie voor een goede bekende van Follet.

GEHEEL ONDER - Voor Pep illustreerde Follet onder andere *Pittha de grijze wolf* van Jack London.

De Zingari en Ivan Zoerin

Begin jaren 1970 tekent Follet op scenario van Yvan Delporte *De Zingari*, dat in *Le Journal de Mickey* verschijnt. Pas vanaf 1985 zal deze serie van twaalf complete verhalen, over een rondtrekkende groep zigeuners, in *Robbedoes* en *Spirou* verschijnen. Voor die gelegenheid hertekent Follet de verhalen grotendeels. Uitgeverij Arcadia brengt dit jaar een Nederlandstalige albumuitgave uit van deze bijna vergeten reeks.

Daaropvolgend tekent hij *Ivan Zoerin* voor *Kuifje*, over de avonturen van een Russische geoloog eind negentiende eeuw, op scenario van Jacques Stoquart. In 1974 verschijnen de verhalen *Het goud van de Kaukasus* en *In Siberië ligt een testament*, dat later door uitgeverij Paul Rijperman in album wordt uitgegeven. Hoewel de verhalen weinig succes kennen beschouwt Follet de strip niet als een mislukking, al vind hij de tekeningen nu wel gedateerd.

En Follet blijft striptekenen. Nog in 1974 voltooit hij een verstripping van het Griekse epos *De Ilias*, dat bewerkt is door Stoquart. De strip zou oorspronkelijk uitgegeven worden door uitgeverij Hachette, maar die staakt haar uitgeefplannen voor strips waardoor *De Ilias* pas in 1982 verschijnt bij Glénat. Enkele jaren geleden bracht Arcadia deze voortreffelijk getekende strip in het Nederlands uit, in twee delen, aangevuld met informatieve dossiers.

Pep en Steven Severijn

Vanaf 1967 gaat Follet regelmatig werken voor Nederlandse publicaties en levert hij illustraties voor tekstverhalen in *Pep*, te beginnen met *De jongen en zijn geweer*. Een hoogtepunt voor Follet zelf zijn de illustraties die hij maakt voor de Jack London-verhalen *De roep van de wildernis*, uit 1968, en *Pittah de grijze wolf*, uit 1970. Vanaf 1977 begint Follet voor de Nederlandse Donald Duck tekstverhalen te illustreren, zoals het prachtige werk voor *De graaf van Monte Cristo*, dat in 22 afleveringen verscheen in 1981. 'Ik accepteerde wat voorbijkwam en meerdere onderwerpen vond ik heel leuk om te illustreren: *De Graaf van Monte Cristo*, *De roep van de wildernis* en *Pittah de grijze wolf*.' Ook *Tom Sawyer*, een geïllustreerd verhaal dat alleen in *Spirou* is geubliceerd, behoort tot Follets persoonlijke favorieten.

In 1975 worden de stripweekbladen *Pep* en *Sjors* samengevoegd en ontstaat *Eppo*, waar nieuwe series voor worden bedacht. Martin Lodewijk, die zich dan bezighoudt met de inhoud van het nieuwe blad, vraagt aan Yvan Delporte of hij

een scenario wil schrijven voor Follet, naar een idee van Lodewijk zelf: *De omzwervingen van Steven Severijn*. Dit *Alleen op de wereld*-achtige epos heeft in eerste instantie te maken met wisselende scenaristen. Jacques Stoquart neemt vanaf het tweede verhaal – *Onraad in China* – het schrijversstokje van Delporte over, al is dat van korte duur. ‘De samenwerking met Stoquart was zeer goed. De *Eppo*-redactie besloot dat Gerard Soeteman zijn plaats moest innemen. Hij stuurde mij de scenario’s per post, in het Nederlands. Wij deelden een enthousiasme voor de originaliteit van de onderwerpen. Een moeilijke opzet, maar altijd met veel humor naar voren gebracht.’ Soeteman schrijft vijf verhalen voor *Steven Severijn*,

LINKSBOVEN – *Eppo*-omslag tijdens publicatie van *Steven Severijn 3: De gordel van Smaragd*.

BOVEN – In de jaren 1960 illustreerde Follet enkele verhalen voor *Panorama*, zoals deze prent bij het verhaal *Koude oorlog in Samaya*.

LINKS – Illustratie voor de tentoonstelling *Qin Shihuangdi: de onsterfelijke keizer*, gehouden in Brussel, 1993.

BOVEN - Paginagrote illustratie uit *Edmund Bell 2: De nacht van de spin*, 1987.
 MIDDENBOVEN - Thomas, de hoofdpersoon uit *Daddy*.
 RECHTSBOVEN - Ikar en zijn vriend Bilbaky.
 ONDER - Voor het boek *Les Conquérants de la Terre* uit 1974 schilderde Follet 69 illustraties.

en weet in *De dochter van de grootvorst* de gruwelen van de Russische revolutie lezenswaardig voor een jeugdig publiek te brengen. De serie wordt uiteindelijk in 1982 beëindigd. De verhalen zijn nooit succesvol geweest, al is het wel de langstlopende stripserie van René Follet geworden. Zijn favoriete *Steven Severijn*-verhaal is *De jacht van de E-5*. 'Ik heb altijd gehouden van scheepsverhalen,' Follets laatste strip voor *Eppo* verschijnt eind 1982: het korte verhaal *Op het spoor van de yeti*, geschreven door Wilbert Plijnaar. 'Ik kreeg het scenario zonder er om gevraagd te hebben.'

Jan Kordaat en Edmund Bell

Begin jaren 1980 publiceert *Robbedoes* een voortzetting van de klassieke *Jan Kordaat*-strip door René Follet. Deze tekent in eerste instantie het 8-pagina verhaal *Dossier X*, gevolgd door twee lange verhalen, op scenario van André-Paul Duchâteau en Stoquart. Hoe kijkt hij hierop terug? 'Het was een interessante ervaring. Maar ik denk niet dat ik een goede balans heb gevonden tussen het respect voor de originele held en het zorgen voor een persoonlijke noot. Het leverde twee tamelijk onhandige afleveringen op.'

In *Robbedoes* verschijnt in 1985 nog het complete Follet-verhaal *De oudjes*, op scenario van Raoul Cauvin. 'Phil van Dooren, toen hoofdredacteur van *Robbedoes*, had het idee om mij en Cauvin bijeen te brengen.'

Vervolgens gaat Follet aan de slag met *Edmund Bell*, een stripserie die gebaseerd is op de detectiveboeken van John Flanders, waarvoor Follet reeds illustraties heeft geleverd. Zowel Stoquart als Martin Lodewijk bewerken de verhalen van Flanders tot stripscenario's. Voor het tweede album – *De nacht van de spin* – ontvangt hij de Grand Prix du Dessin 1988 van de Chambre Belge des Experts en Bande Dessinée, een Belgische stripprijs voor de beste tekeningen. Uiteindelijk

verschijnen er vier stripalbums van *Edmund Bell* door Follet. Wat opvalt is hoe vaak Stoquart verhalen heeft geschreven voor Follet. Heeft hij met hem altijd het prettigst gewerkt? 'Jacques Stoquart voorspelde wat ik het liefst zou willen tekenen. De anderen ook, ieder op hun manier. Maar met Stoquart heb ik het meest overlegd. Ik kreeg niet vaak de gelegenheid om over de scenario's te overleggen. In het algemeen gunde ik mezelf een zekere interpretatievrijheid.'

Daddy en Ikar

Follet tekent begin jaren 1990 twee albums van *Daddy*, een boeiend oorlogsverhaal naar het boek van Loup Durand, die tevens het scenario schreef. Opvallend zijn de paginagrote, geschilderde illustraties die de strippagina's onderbreken, een techniek die hij overigens in *Edmund Bell* ook al toepaste. 'Uitgever Lefrancq wilde daarmee de lezer een beetje verrassen. Hij wilde de publicatie van de *Daddy*-albums en die van de film met dezelfde titel, laten samenvallen. De film werd pas jaren later, in 2003, uitgebracht (onder de Engelse titel *Entrusted*. RS).'

Het volgende project waar Follet aan werkt is de fantasystrip *Ikar*, op scenario van Pierre Makyo. Op het eerste gezicht lijkt deze strip, met zijn vele fantasiewezens, een vreemde eend in Follets stripoeuvre. Hoe is hij bij deze strip betrokken geraakt? 'Makyo was zeer breed georiënteerd. Hij heeft mij dit thema voorgesteld na tussenkomst van een vriend.' Follet heeft zijn tekenstijl voor de twee albums van *Ikar* duidelijk aangepast; het oogt minder druk dan we van hem gewend zijn. 'Uitgeverij Glénat eiste een heldere, eenvoudige tekenstijl.'

Na *Ikar* tekent Follet twee reclamealbums voor het automerk Citroën. Hij krijgt hierbij assistentie voor de decors. Was dat voor het eerst dat hij hulp kreeg tijdens het tekenen van een strip? 'Het was geen structurele hulp. Enkele achtergronden, enkele auto's. Eerder had ik al kunnen rekenen op assistentie, maar dat was beperkt tot één of twee delen van *Edmund Bell*.'

Het is zeker opmerkelijk dat veel strips van Follet slechts enkele albums omvatten. Hierover zegt hij: 'Ik hou van afwisseling en slaag er niet in om jarenlang aan dezelfde reeks te werken.' Ondanks dat Follet het steeds kan opbrengen om aan een nieuwe strip te beginnen, levert het geen commercieel succes op. 'Ik ben me ervan bewust dat mijn tekenstijl eigenlijk niet geschikt is voor strips. Die vereisen een meer heldere lijnvoering. Maar hoe ik het ook probeer, ik slaag er niet in om mijn barokke tekeningen voldoende uit te kleden om een groter strippubliek aan te spreken.'

Terreur en Shelena

Inmiddels is Follet een zeventiger geworden en bereidt hij de zoveelste nieuwe strip voor in zijn lange carrière: *Terreur*. André-Paul Duchâteau schrijft dit tweeluik, over Madame Tussaud ten tijde van de Franse revolutie, dat door Follet zelf wordt gezien als een sombere periode van de geschiedenis.

‘Het betrof een goede samenwerking met Duchâteau, die ik zelf tot stand heb gebracht. De te behandelen historische periode trok mij erg aan.’ Follet had namelijk in 1993 al een omslag gemaakt van de roman *Les Masques de Cire*, die door Duchâteau was geschreven en ook over Tussaud ging. Daardoor kwam Follet op het idee voor een stripversie.

De constante experimentdrift van Follet (‘Ik wil mijn tekenstijl steeds verder ontwikkelen’) brengt hem tot het in acrylverf schilderen van de *Terreur*-pagina's, een arbeidsintensieve techniek. Het resultaat is zonder meer schitterend. ‘De directe kleuring stond mij toe om strip en illustratie nader tot elkaar te brengen. Tegenwoordig ben ik teruggekeerd naar traditionele inkt.’ Voor het tweede *Terreur*-album laat Follet zich bij het schilderen van London vooral inspireren door de schilderijen van de Engelse impressionist William Turner.

In 2003 zegt Follet, terwijl hij nog werkt aan het tweede deel van *Terreur*: ‘Mijn volgende strip zal weer wat lichtvoetiger worden.’ Ook nu weer kiest Follet, terwijl het toch veel tijd kost, voor de zogeheten *couleur directe*-techniek. Het resultaat is het album *Shelena*, dat geschreven is door Jérôme Pasteur. Hoe is deze samenwerking ontstaan? ‘Jérôme Pasteur had mij een eerste scenario gestuurd, maar daar hebben we van de betrokken uitgever nooit meer iets over vernomen. Jaren later heeft zij mij *Shelena* voorgesteld, dat als roman was uitgebracht. De omzetting naar stripvorm heeft mij verleid. Wat mij zo aansprak aan het scenario was het realisme en de poëzie.’ In dit album heeft Follet zich volledig uitgeleefd in het uitbeelden van de exotische decors, waar de felle acrylkleuren zich uitstekend voor lenen.

De albums van *Terreur* en *Shelena* behoren misschien wel tot

Follets beste stripwerk door het prachtige, expressieve kleurgebruik. Vindt hij dat zelf ook? Het antwoord is typerend voor het bescheiden karakter van de tekenaar: ‘Dat is uw mening, ik dank u. Ik schat dat ik het beter had gedaan als ik het op een andere wijze had uitgewerkt.’ Een vergelijking die zich na het lezen van deze albums voordoet is die met het laatste werk van Don Lawrence. Ook deze stripkunstenaar ontwikkelde zijn stijl naarmate hij ouder werd steeds meer. De laatste *Storm*-verhalen waren misschien wel zijn beste. Ziet Follet zelf ook deze parallellen? ‘Dit is een vleeiende vergelijking. Ja, ik heb altijd gestreefd naar meer authenticiteit; en hogere leesbaarheid.’

Un Rêveur Sédentaire en L'Étoile du soldat

Begin 2007 verschijnt bij Editions l'Âge d'Or het Franstalige overzichtsboek René Follet - *Un Rêveur Sédentaire*, zonder twijfel een must voor iedere liefhebber van Follets werk. Het boek behandelt zijn gehele carrière, dat onderverdeeld is in thematische hoofdstukken, en wordt afgesloten met een uitgebreide bibliografie. Samensteller van ditultieme eerbetoon is de Belgische kenner en verzamelaar Jozef Peeters. De 400 kleuren- en zwart/wit-illustraties in het boek, waarvan een groot deel niet eerder is gepubliceerd, zijn een lust voor het oog. Dat maakt een aanschaf van *Un Rêveur Sédentaire* ook voor niet-Franstaligen gerechtvaardigd. Een aantal illustraties in het boek is speciaal in opdracht van liefhebbers gemaakt. Ook bijzonder zijn de hartverwarmende bijdragen van collega-tekenaars als Frank Pé, Alec Séverin, Tibet, René Hausman, Derib en Martin Lodewijk.

In 2006 werkt Follet aan alweer een op zichzelfstaand stripalbum - *L'Étoile du Soldat* - naar een scenario van de journalist

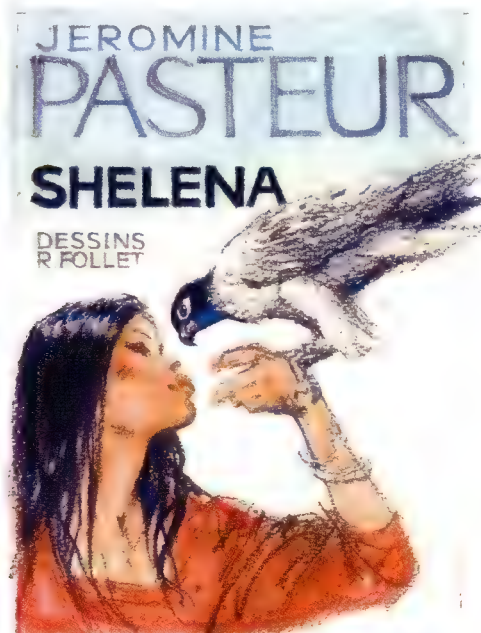
LINKSBOVEN - Follet schildert graag - al dan niet bestaande - dieren.

MIDDENBOVEN - Toots, vrij werk, 2005.

BOVEN - Schets voor *Blasons du Corps*, 2003.

ONDER - Marie Taussaud.

GEHEEL ONDER - De hand van de meester... op de tekentafel plaat 3 van *Terreur 2* en omslagontwerp voor *Shelena*.

BOVEN - Henri Vernes, de schrijver van *Bob Morane*, geportretteerd door Follet.

Christophe de Ponfilly. In augustus van dit jaar verscheen dit oorlogsverhaal bij uitgeverij Casterman. Alleen in het Frans, vooralsnog zijn er geen plannen voor een Nederlandstalige uitgave. Het commentaar van Casterman: 'Het nieuwe boek van Follet zal niet in het Nederlands verschijnen omdat de verkopen van zijn vorige boek *Shelena* ontoereikend waren.' En daar moeten we het mee doen*.

robin.schouten@stripschrift.nl

Met dank aan Servaas Verbrugge en Florence Kleberg voor de vertaling van het interview.

Overige bronnen:

- *Brabant Strip Magazine 87* - René Follet... te goed voor deze stripwereld? door Patrick Vranken & Jozef Peeters
- *Zozolala 128* - René Follet: 'Ik zal nooit stoppen met tekenen' door Hans van Soest

Blaauwe Maan

In 1999, 2000 en 2002 schilderde Follet drie korte verhalen voor *Spirou*. Twee daarvan verschenen ook in *Robbedoes* (*Tijl Uilenspiegel: Celebraal pigment* in nummer 3228 uit 2000 en *Cilia* in nummer 3361 uit 2002), maar *Lune Bleue* uit *Spirou* 3208 van 1999 werd door de Vlaamse redactie niet overgenomen. *Stripschrift* kreeg toestemming om deze omissie op de volgende pagina's recht te zetten.

*Noot van de redactie: bij het ter perse gaan van dit nummer werd bekend dat het album toch in het Nederlands zal gaan verschijnen.

BOVEN - Studies voor personages uit *L'Étoile du Soldat*.

RECHTS - Schets voor de eerste pagina van *Lune Bleue*.

Follets werkwijze

Tot slot een kort vraaggesprek met René Follet over zijn werkwijze en over *L'Étoile du Soldat*.

Voor de heruitgave van *Bob Morane*-albums heeft u een aantal omslagillustraties gemaakt terwijl u, op wat schetswerk voor twee Vance-verhalen na, deze strip nooit zelf heeft getekend. Maakt het nog iets uit of u zich betrokken voelt bij het personage?

René Follet: Ik heb me nooit echt betrokken gevoeld bij het personage Bob Morane.

Hoe gaat u doorgaans te werk als u begint aan een nieuw stripverhaal? Maakt u bij voorbeeld veel schetsen?

Veel, ja. En een geschetste indeling voor iedere pagina. Maar daar wijk ik vaak vanaf in het uiteindelijke werk.

Bestudeert u ook de expressieve bewegingen van de mens? U tekent vaak met een soort 'overdrevenheid', bij voorbeeld zwaaiende

armen; zeer kenmerkend voor uw tekenstijl...

Ik maak daar zo nu en dan schetsen voor die slechts voor één kader gebruikt worden, of een oefentekening om houdingen te onderzoeken.

Uit welk stadium van het tekenwerk voor een strip haalt u de meeste voldoening?

Uit de paginaschetsen en vervolgens de nauwkeurige potloodtekeningen. Het afmaken in inkt is een rotklus.

U heeft een nieuw stripverhaal voltooid dat zich afspeelt in Afghanistan: *L'Étoile du Soldat*. Kunt u daar iets meer over vertellen?

De journalist van naam Christophe de Ponfilly is vaak in Afghanistan geweest. Hij heeft een roman geschreven en een film gemaakt over de oorlog daar van 1979-1990. Hij legde zijn scenario voor om het tot een strip te bewerken. Maar we hebben elkaar slechts twee keer gezien, voor zijn overlijden in mei 2006. Toen moest ik alleen verder.

Waarom heeft u *L'Étoile du Soldat* weer op de ouderwetse manier getekend: met penseel en inkt?

Deze techniek leek me meer afgestemd op die strips dan acrylverf.

Wat is uw gemiddelde werktempo?

Ik teken één plaat per week.

Uw expressieve en enigszins barokke tekenstijl wordt door velen zeer gewaardeerd. U bent ook - zoals dat zo mooi heet - een *artist's artist*, uw collega's hebben uw tekentalent hoog zitten. Toch heeft u nooit een groot commercieel strip-succes gekend. Heeft u dat als frustrerend ervaren, of hecht u daar geen waarde meer aan?

Dat is frustrerend, zonder enige twijfel.

Dit jaar bent u 76 geworden. Hoe lang wilt u nog doorgaan met tekenen?

Zo lang als het mij gund is.

MAAR OP DE DAG VOOR MIJN DERTIENDE VERJAARDAG, ZAG IK DAT ZWARTE RAAF GELIJK HAD TOEN DE GROTE CHEF SITTING BULL KRIJGSRAAD HIELD...

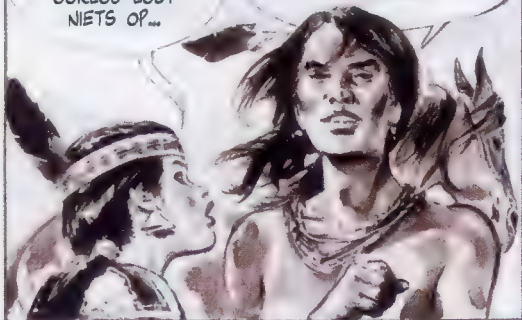
WAT
GEBEURT
ER, GRUIJE
WOLF?

DE BLANKEN SCHENDEN
HET VERDRAG EN VER-
JAGEN ONS VAN ONZE
GEOORTEGROND.

KUNNEN WIJ NIET
MET DE BLANKEN
SAMENLEVEN?
OORLOG LOST
NIETS OP...

HET IS AL TE LAAT,
KLEINE ZUS, NIETS KAN
BLOEDVERGIETEN NOG
VOORKOMEN.

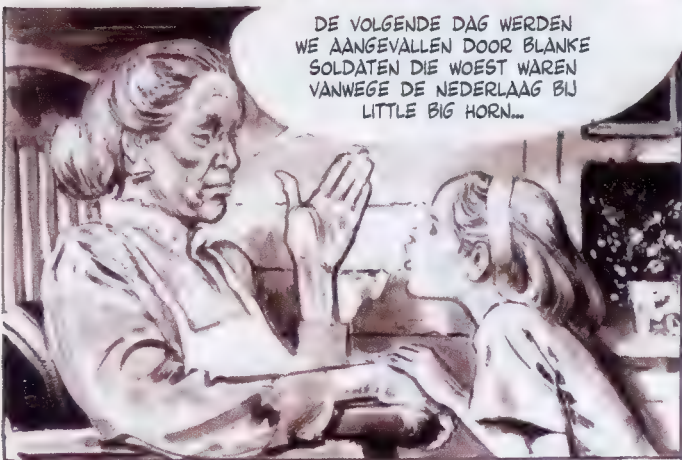
HOE KONDEN WIJ VOORZIEN WELKE
GRUWELIJKE WENDING HET LOT ZOU
NEMEN...

MAAR WAARHEEN
IK OOK GA, BLAUWE
MAAN, BEN JIJ IN
MIJN HART.

DE VOLGENDE DAG WERDEN
WE AANGEVALLEN DOOR BLANKE
SOLDATEN DIE WOEST WAREN
VANWEGE DE NEDERLAAG BIJ
LITTLE BIG HORN...

DE OUDJES, DE VROUWEN,
DE KINDEREN, MIJN MOEDER...
IEDEREEN WERD
AFGESLACHT...

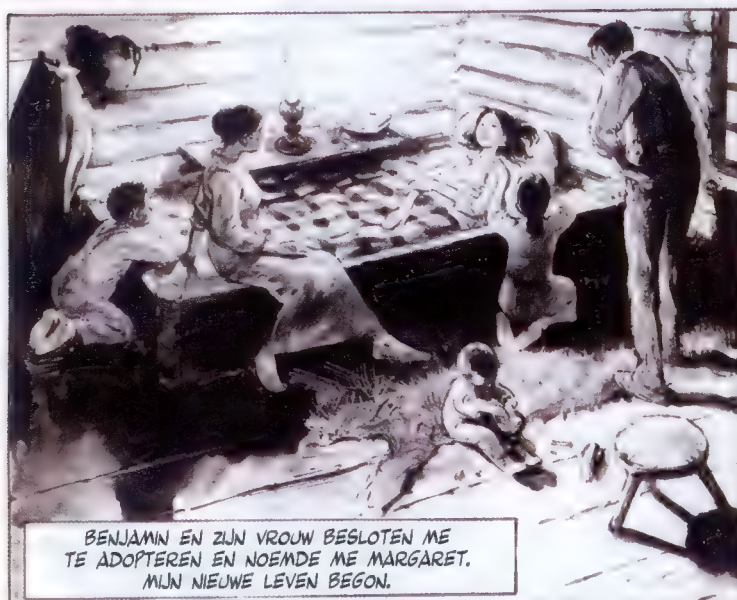
IK ZOU OOK NIET MEER LEVEN
ALS DIE KOLONISTEN NIET WAREN
LANGSGEREDEN.

MIJN GOD,
WAT EEN
TRAGEDIE!

KIJK!
DIT MEISJE
ADEMT NOG!

HAAR KETTING
WEERSPIEGELT
DE BLAUWE MAAN,
DAARDOOR ZAG
IK HET!

BENJAMIN EN ZIJN VROUW BESLOTEN ME
TE ADOPTEREN EN NOEMDE ME MARGARET.
MIJN NIEUWE LEVEN BEGON.

LAAT HAAR
MET RUST!

PFF! HET
IS MAAR EEN
ROODHUID.

INDERDAAD, EMILY,
ZO HEB IK JE OPA
ONTMOET...

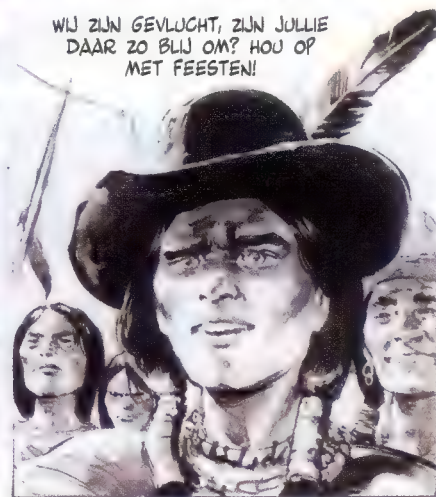
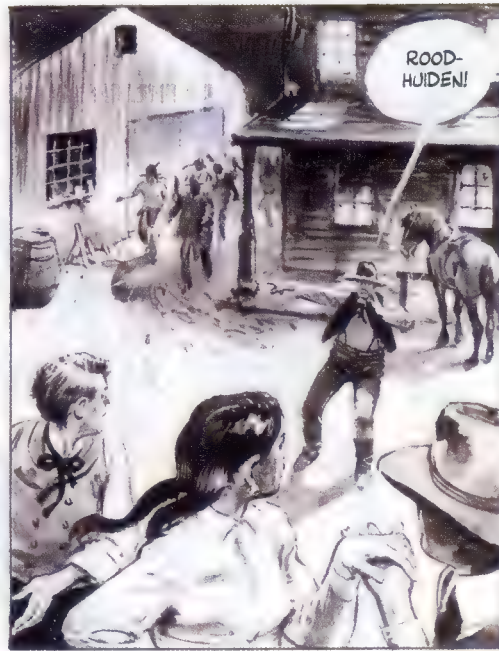

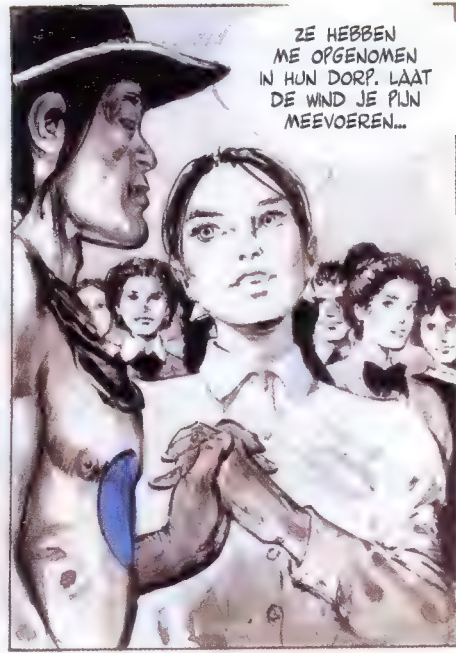
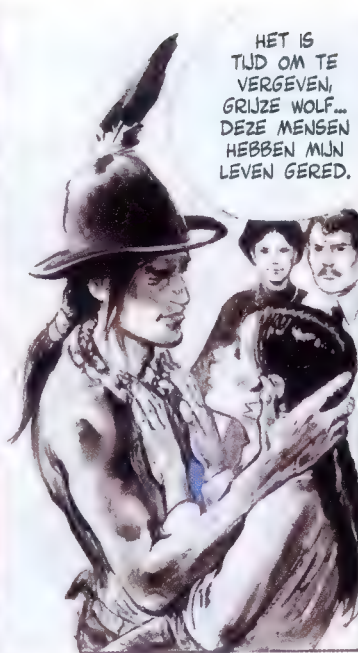
DE GEBORTE VAN JE
MOEDER VOND OOK PLAATS
ONDER DE BLAUWE MAAN...
IK WAS ZESSENTWINTIG.

EN DERTIEN JAAR
LATER? WAS ER TOEN
WEER EEN BLAUWE
MAAN?

JA... MAAR
DAT WERD EEN
DRAMATISCHE
AVOND...

VERTALING Rob van der Nol

Rencontrer René Follet

De eerste keer dat ik René Follet tegenkwam ging hij nog onder de naam Ref. Het was in 1949, *Robbedoes* 498. Een zwart/wit-illustratie bij het korte verhaal van de week: *Fort-Cheyenne*, en, voor zover ik kan nagaan zijn allereerste illustratie in een stripblad! En ik weet het nog als de dag van gisteren. Een indiaan in pluimentooi werpt een tomahawk naar een andere indiaan tegen een achtergrond van wigwams. De dynamiek was verpletterend voor de tien-jarige Lodewijk. Tot dan toe was Paul Cuvelier de virtuoze tekenaar van de strip. In één klap werd hij vergezeld en zelfs voorbijgestreefd door Ref! En de volgende twee jaar bleef ik Ref-fan! Humoristisch, realistisch, altijd getekend vanuit exuberante standpunten met een fascinerende mix van klare lijn en realisme. Waar bij Cuvelier beide gescheiden bleven, gingen ze bij Ref op onnavolgbare wijze in elkaar over. Vergeet niet, hij kwam voor dat Hollandse jongetje uit de lucht vallen! Later kon ik wel sporen van Franse illustratoren terugvinden, of althans verbeelde mij dat ik dat kon. Jen Trubert, Georges Beuville, Jean-Léon Huens... Vooral hun elegantie. Waar Eddy Paape op een formidabele manier plomp en onverschrokken kon zijn, had een *uppercut* in een illustratie van Ref toch ook altijd iets van een streling. Het enige waar hij toen nog soms iets teleurstelde waren zijn dierenprenten. Maar de pagina's over de Graal en de reis naar Timboektoe (Tombouktou!)... 'Als die man ooit eens een strip ging tekenen', droomde ik voor me uit.

En jaren later, in 1975, kon ik een poging doen die droom werkelijkheid te laten worden. Ik was samen met Frits van der Heide redacteur geworden van het nieuw op te zetten stripblad *Eppo*! Eén van de eerste namen op onze verlanglijst was die van René Follet! Want intussen wist ik wie Ref was! We ontmoetten in Haarlem een vriendelijke, zacht sprekende krullebol. De grote Follet! Wiens stopwoordje, als wij hem in ons enthousiasme verre horizonten voorspiegelden, een beedsd, bijna verbaasd 'Tiens' was. Hij had veel werk, en een serie (Steven Severijn) deed hem aarzelen. In die tijd werkte hij veel samen met collega's, onder andere Mitacq. En als hij nu eens de tekeningen maakte en iemand anders het inktwerk voor zijn rekening nam? Hier zie, een voorbeeld. Tot zijn verbazing (men is slechts zelden kenner van eigen werk) zag ik onmiddellijk dat dat geïnk was door Herbert. Een sympathiek tekenaar (*Dr. Gladstone* en vooral *Het land der vier winden*) maar geen Ref!!! En zo geschiedde het dat ik mede een aanzetje mocht geven tot de langste serie die René (zuchtend en zachtjes tegenstribbelend maar met volle inzet!) heeft gemaakt. Dat van die dieren had hij intussen wel opgelost, hoor!

Later mocht ik zelfs, onder auspiciën van Claude Lefrancq, de scenario's schrijven voor een tweetal avonturen van *Edmund Bell*. Het eerste naar een kort verhaal van John Flanders en het tweede op eigen wiken. Toen werd ik getroffen door een ander aspect van René's werk. Met de virtuositeit van zijn materiaalgebruik en de klaarheid van zijn prenten bleek hij letterlijk alles te kunnen tekenen! Beschrijf voor hem een watervliegtuig dat landt in

FOTO HANS VAN DEN BOOM

BOVEN - René Follet en Martin Lodewijk, gefotografeerd in Brussel, 1975.

de haven van Oostende, een achtervolging over de natte daken van mistig Londen, een dolle rit door Berlijn of met de Trans Siberië Express, een woest gevecht op een Zeppelin... Alles maar dan ook ALLES werd met een verpletterende autoriteit op het papier gezet, alsof van ieder beeld twintig positie- en documentatiefoto's ter plekke waren gemaakt. Bij René Follet hoeft je nooit bang te zijn dat wat je schrijft niet getekend kan worden! En René is toch ook maar een mens. Hij maakt ruwweg gebruik van dezelfde documentatie als waar ikzelf, net als zijn collega's, toegang toe heb.

Ik had het natuurlijk kunnen weten. Al jaren hangt aan mijn muur een ingelijste illustratie uit de jaren 1950 uit het weekblad *Kuifje*. In die fameuze twee kleuren, oranje-rood en zwart geschilderd. Bij Ref is het wit ook altijd een kleur overigens. Een kijkje over het achterschip van een stoomboot. Lijnen, davits, relingen, patrijspoorten en in de achtergrond

een gevecht waarbij Jimmie Stone overboord dreigt geworpen te worden. Hoe is het mogelijk dat iemand met zo weinig middelen zo effectief een werkelijkheid oproept die realistischer is dan welke foto ook?

En ik kende ook al jaren dat monumentje van de realistische strip: *S.O.S. Jan van Gent*. Geschreven door een andere held van mij, Maurice Tillieux.

De avonturen van een zeesleepboot waarbij de zee een even expressieve, acterende rol speelt als het schip en zijn bemanning.

Hoeveel schipbreuken heeft die arme René meegemaakt om dit te kunnen tekenen? En wat jammer en kortzichtig dat deze serie niet is voortgezet. Dan had het maar wat gekost! Maar zijn twijfels! In de jaren 1980 konden René en ik *Jan Korda* voortzetten. Ik had een opzet gemaakt van een schilderijenzwandel waarvan aspecten twintig jaar later zijn gebruikt in *Agent 327's Het oor van Gogh*. Phillippe van Dooren zag het wel zitten. We konden aan het werk.

En René zuchtte, en vroeg mij: 'Denk je echt dat de lezertjes hierop zitten te wachten?'

Tja, daar kun je eigenlijk geen goed antwoord op geven. René had ander en veel werk. Ik had ander en veel werk. Het bloedde dood.

Maar op wat we samen gedaan hebben ben ik trots. Bedankt René Follet!

Martin Lodewijk

LINKS - *Fort-Cheyenne*: de dynamiek was verpletterend voor de tienjarige Martin...

BOVEN - Jan Korda.

BOVEN - In 1989 kreeg Gerard Soeteman een Gouden Kalf voor zijn oeuvre.

RECHTS - Momenteel werkt Soeteman aan een scenario over de ondergang van het VOC-schip *De Batavia*.

GEHEEL RECHTS -

- *Floris*, één van de klassiekers in de Nederlandse televisiegeschiedenis. Ondanks dat de serie in het geheugen van velen jaren lijkt te hebben gelopen, is er maar één seizoen gemaakt.

- In de tijd dat *Floris* werd opgenomen ging het er op de set - vergeleken met de tegenwoordige manier van werken - soms primitief aan toe.

- Sindala en Floris waren ook de hoofdrolspelers in de strip.

- Op basis van scenario's en plots voor het nooit gefilmde tweede seizoen van *Floris* tekende Gerrit Stapel vijftien stripverhalen rond Floris voor de Toonder Studio's.

RECHTS - Voor *Max Havelaar* van Fons Rademakers uit 1976, met in de hoofdrol Peter Faber, maakte Soeteman het scenario.

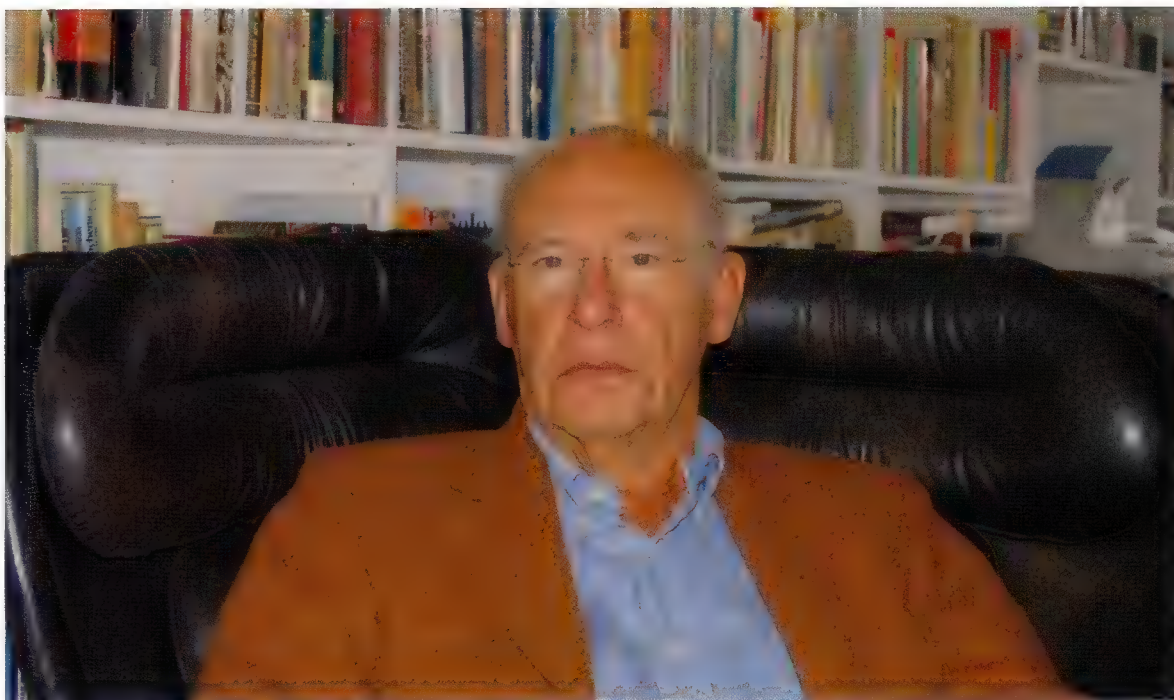

FOTO ROB VAN DER NOL

EXT. LEE-ENGT TUSSEN BNT. KERKHOF +
ROBBEN EILAND — DAG

*De Saenureclan, ronden zeilen, de marfau ingelot, wordt door
kuer roeiboten getrokken. In de boten, aangevoerd de weiers.
Nakoren staan aan deel hand. by bij de ankers.*

*Van af Batavia's kerkhof kijken allen toe hoe de Saenureclan
vooruitloft word verhaald.*

*Aan de vloer de reepjes, de steunen en Pelsant. Wiebe
houdt uit 't hiel - gekind in keuzig in mijnform - en boep
op Pelsant toe, en brief - keuzig met rode lab verregeld -
in zijn uitgetrokken hand.*

WIEBE

*Maakthift, commandeur! Van Jerngmeus
Pelsant staat in verbaasd naar, pakt 'm, draait 'm om,
recht naar achter of openden*

PELSMERT

Wat? Aan mij? Nee, toch...

*Pelsant verbeert de regel, opent 'm, z'n ogen wrijven over
de regels, ongelof. Hij laat de heifreinken.*

PELSMERT

*Hij beschuldigt iedereen en alles
van moorden en samen werking de
halve wereld! Hoe komt - is aan
pen en papier toe regellod, nls bene?!*

Wiebe haalt zijn rechters op

WIEBE

*Wat ik weet: hij bood me een
duizend gulden als ik die brief
in Batavia aan de Gouverneur Generaal gaf.*

a film by FONS RADERMAKERS **MAX HAVELAAR**
PETER FRABER - SACHA BAEZTENDS - E. N. ANDRAN - SOESLAAPHOOFD - MARCEL OTTHOFER -
ANDRÉ TEBBALS - CARL VAN DER PLAS - ROAN HELLI - BOUTER GAAFF - FRANK MOESTER -
SOPHIE GEORGE-SCHAEFER - JAMES VAN DE BEEK - PANDORA - TONKOLLEP -
in productie by NEDLAND FILMS - in productie by NEDLAND FILMS - in productie by NEDLAND FILMS

Gerard Soeteman (Amsterdam, 1936) is één van de belangrijkste filmscenaristen van Nederland.

Samen met Paul Verhoeven schreef hij de scripts voor filmklassiekers als *Turks fruit* (1973), *Soldaat van Oranje* (1977) en recentelijk *Zwartboek* (2006). Daarbij werken ze zo hecht samen dat' - zoals Soeteman zelf zegt - 'het vaak niet meer duidelijk is waar ik ophoud met regisseren en Paul begint met scenario-schrijven.'

Maar ook met Fons Rademakers maakte hij films, waaronder de met een Oscar bekroonde film *De aanslag* (1986).

Uw eerste scenario's waren voor de televisieserie *Floris* uit 1969, hoe kwamen ze bij u terecht?

Gerard Soeteman: Ik werkte bij de toenmalige Nederlandse Televisie Stichting (NTS) - voorloper van de Nederlandse Omroep Stichting (NOS) - als vertaler. Je weet wel, ondertiteltjes maken. Op zeker moment, ergens tweede helft jaren 1960, wilde de NTS een serie op televisie brengen voor de jeugd. Ze hebben toen Miep Diekman en Ann Rutgers van der Loeff-Bassenau - beiden zeer bekende kinderboekenschrijfsters in die tijd - gevraagd een idee in te leveren en aangezien ze ook iemand uit eigen huis wilden vragen, kwamen ze bij mij terecht. Daarna ging het eigenlijk vanzelf, want de beide dames haakten om de één of andere reden af, geen tijd geloof ik, en toen bleef ik als enige over.

Had u al eerder een scenario geschreven?

Niet echt. Nou ja, ik ben drie jaar leraar geweest op een middelbare school en heb in die tijd een toneelstuk geschreven dat ook is uitgevoerd op school. Dat was een groot succes, maar ja, het ging over een groep leraren die één voor

De strips van Gerard Soeteman

DOOR ROB VAN DER NOL

één om zeep werden gebracht, dus dat ging er wel in bij de leerlingen.

Ik werd gekoppeld aan Paul Verhoeven, die toen net als regisseur begon, en eigenlijk van meet af aan hadden we een perfecte samenwerking, vulden we elkaar aan.

Floris

Toch is het maar bij één seizoen *Floris* gebleven, ondanks dat het een groot succes was...

Een succes was het zeker! Een aantal afleveringen had zelfs de hoogste kijkdichtheid, zelfs hoger dan *Studio Sport*, dus daar lag het niet aan. Paul en ik wilden ook graag een tweede serie maken, maar we werden door ons eigen succes genekt.

De NTS was destijds opgezet om, laten we het 'niet gebonden programma's' noemen, te maken. Dingen als *Journal*, *Studio Sport*, dat soort zaken. Het bestuur werd gevormd door mensen uit de omroepen en ook veel van het personeel werd geleend van de omroepen.

Ineens ging de NTS een 'echt' programma maken, dat ook

BOVEN - Voor Fons Rademakers' Oscarwinnende film *De aanslag* schreef Soeteman het scenario. Naast Monique van der Ven waren ondermeer Johnny Kraaijkamp en Derek De Lint te zien.

RECHTSBOVEN - In 2004 werd een bioscoopfilm gemaakt over *Floris*, of beter gezegd zijn zoon. De regie was in handen van Jean van de Velde.

kon ik hem de hele wereld over sturen en in contact brengen met allerhande volkeren en problemen. Opstanden, spionage, maar ook slavernij. Niet alleen van de blanken die negers tot slaaf maakten, maar ook de Christenslaven, blanken die door de negers gevangen waren genomen. Die werden meestal weer vrijgekocht.

Jammer genoeg zag Stapel helemaal niets in het idee. Totdat ik jaren later zijn strip *Jonne* zag, op scenario van zijn zoon... dat was gewoon van mij gejat. Maar ik neem het hem niet kwalijk, hoor. Hij moest er ook zijn brood mee verdienen en ik kan me voorstellen dat het lang niet altijd makkelijk is iets nieuws te verzinnen.

Follet

In 1978 heeft u het schrijven van *Steven Severijn* overgenomen van Jacques Stoquart...

Ik werd op zeker moment gebeld door, geloof ik, Martin Lodewijk. Die zat toen in de redactie van *Eppo*. Ze zaten omhoog met *Steven Severijn* want de scenarist was ermee gestopt en ze zochten dus een nieuwe schrijver voor René Follet. Hoe ze bij mij zijn gekomen, weet ik eigenlijk niet, maar het leek me wel leuk om te doen en ben ik dus aan de slag gegaan.

Het was erg leuk om samen te werken met Follet. Niet alleen is de man een ongelooflijk kunstenaar die me enorm inspireerde bij het schrijven, maar het is ook nog eens een schat van een man. Hij had een enorm plezier in het tekenen van die verhalen.

Zo zit in *Rozen voor Mata Hari* een Russische kolonel; dat vond hij een prachtig karakter om mee te werken. Nu zijn schurken natuurlijk ook veel leuker en interessanter dan de *good guys*.

Met René deel ik ook mijn passie voor het documenteren van een verhaal. Het moet gewoon kloppen, aan alle kanten. In zijn atelier heeft Follet dan ook kasten met boeken en lades vol met knipsels over van alles nog wat. Alhoewel ik zelf al veel aangeef in mijn scenario's, weet hij me dan toch nog vaak te verrassen. Neem bij voorbeeld de recente uitgave van *Rozen voor Mata Hari*. Daar staat op het omslag, op een trein, de naam van Mata Hari in het Russisch geschreven. Dat soort details!

Nadat u vijf verhalen had geschreven is de serie gestopt...

Tja, ik weet eerlijk gezegd ook niet waarom men toen besloten heeft ermee te stoppen. Op zich was de opzet van de serie sterk genoeg om er nog lang mee door te gaan en

nog eens héél succesvol was en daarmee werd het dus een concurrent van omroepen. Je begrijpt dat de omroepen dat niet pikten. En aangezien ze zelf het bestuur vormden, werd er intern bij de NTS al snel besloten niet verder te gaan met *Floris*.

Dan hadden jullie toch naar één van de andere omroepen kunnen gaan?

Niet echt... naar wie hadden we moeten gaan? Je moet niet vergeten dat de omroepen in die tijd allemaal nog een eigen gezicht hadden, een filosofie waar ze achter stonden. En daar paste *Floris* niet bij voor de meesten. De enige die wellicht een serieuze kandidaat had kunnen zijn, was de Avro. Maar die konden moeilijk de serie overnemen nadat ze er eerst bezwaar tegen hadden gemaakt en de andere omroepen zouden het waarschijnlijk ook niet gepikt hebben.

Toch begon u aan een stripversie met Gerrit Stapel.

Dat was op initiatief van de Toonder Studio's. Die zagen er wel wat in en kwamen bij mij met de vraag of ik daar scenario's voor wilde schrijven. Op zich leek het me wel wat, maar ik had er gewoonweg geen tijd voor. Maar omdat Paul en ik er vanuit waren gegaan dat we door konden gaan met *Floris*, hadden we al het nodige voorwerk gedaan voor een tweede serie. Ik had een stuk of zes, acht scripts klaarliggen en had al een stapel synopsissen geschreven zodat we gelijk door konden gaan. Die lagen dus nog keurig op de plank en die heb ik toen aan Stapel gegeven, zodat hij ze kon omwerken tot strip.

Ik had er uiteraard wel contact over met hem, en heb veel met hem gesproken. Een verdomd interessante vent trouwens, die zou je eens moeten interviewen. In de oorlog heeft hij aan die *Van den vos Reynaerde*-tekenfilm gewerkt en toen die af was, hebben ze hem naar Duitsland gestuurd. Daar heeft hij aan propagandafilms gewerkt voor het Duitse bioscoopjournaal waarin de zogenaamde overwinningen van het leger werden getoond. Hij moest dan modellen van Messerschmidts aan touwtjes hangen om daarmee luchtgevechten te simuleren.

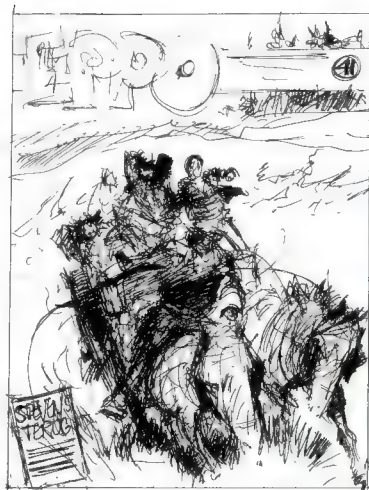
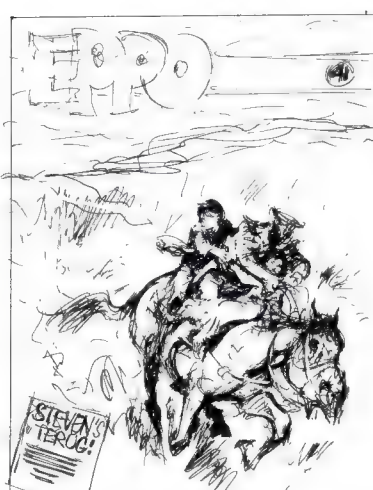
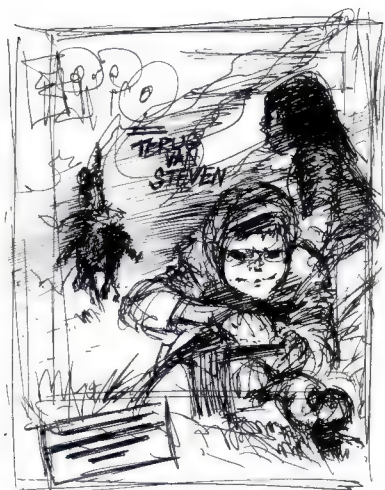
Toen *Floris* stopte heb ik hem nog een voorstel gedaan voor een nieuwe strip. Ik had een goed basisidee, namelijk een jongeman die werkte voor de VOC of de WIC als, wat je tegenwoordig *troubleshooter* zou noemen. Daardoor

RECHTS - *Jonne* door Gerrit Stapel. Deze serie is gebaseerd op een eerder door Stapel verworpen idee van Soeteman.

ONDER - 'Een Russische kolonel; dat vond hij een prachtig karakter om mee te werken.'

Steven kon letterlijk overal heen gestuurd worden. Aan het begin van het eerste verhaal raakt hij zijn ouders kwijt als ze inschepen op de boot naar Amerika en uiteraard probeert hij ze achterna te gaan. Iedere keer lukt dat natuurlijk net niet, waardoor zijn zoektocht hem overal heen kan brengen. Van Afghanistan naar Indonesië, wat je maar wilt.

Toen de redactie besloot te stoppen, heb ik Steven naar Amerika laten gaan en het verhaal een happy end gegeven.

Maar zoals gezegd, ik weet niet waarom er besloten is om te stoppen. Misschien vonden de kinderen de verhalen niet leuk, of is het werk van Follet te kunstzinnig.

Daarna heeft u een jaar of twintig niets meer aan strips gedaan.

Professioneel niet, nee. Ik las ze wel, want ik ben altijd wel in strips geïnteresseerd geweest. Maar met schrijven ben ik gestopt omdat het me gewoon te veel tijd kostte. Om te beginnen had ik gewoon een baan bij de NOS, waar ik onder andere in de redactie van een aantal kunstprogramma's zat, maar voor wie ik bij voorbeeld ook een kleine zestig documentaires over sociale geschiedenis heb geschreven. Daarnaast schreef ik in mijn vrije tijd filmscenario's voor Paul Verhoeven en Fons Rademakers en dan blijft er weinig tijd over. Als je dan ook nog iets van een normaal gezinsleven wilt hebben, moet je keuzes maken en de strip is toen afgevalen.

Shelena

Is dat een bewuste keuze geweest?

Mwah, dat weet ik eigenlijk niet. Ik had nog wel ideeën, maar ik denk dat de gelegenheid zich niet voordeed. Zo wilde ik, en wil trouwens nog steeds, graag iets doen met de geschiedenis van de Nederlanders in Indonesië, van de ontdekking tot de onafhankelijkheid.

Ook ben ik al die jaren in contact gebleven met Follet. Soms was dat één brief in de twee jaar, soms twee in één jaar. Iedere keer spraken we de wederzijdse wens uit om nog eens iets samen te doen, maar dat kwam er nooit van. Totdat hij een paar jaar terug met een boek van Jeromine Pasteur kwam - *L'enfant qui Rêvait le Monde* - waar hij graag een stripbewerking van wilde maken. Hij vroeg me het scenario daarvoor te schrijven en alhoewel ik het boek niet zo zag zitten, heb ik meteen 'ja' gezegd omdat ik graag weer iets met René wilde doen. Dat is het album *Shelena* geworden.

U staat niet als scenarioschrijver vermeld op of in het boek.

Nee, daar heb ik maar vanaf gezien. Die mevrouw Pasteur heeft het, hoe zal ik het zeggen, een beetje hoog in haar bol, zoals zoveel van die Franse schrijvers. Iedere letter die ze ons toevertrouwt is van goud naar haar mening. Terwijl dat boek in mijn ogen niet echt geweldig is. Van dat zweverige

LINKSBOVEN - Studies van Follet voor een omslag van Eppo.

LINKS - Eppo-omslag voor het laatste Steven Severijn-verhaal.

1 In de ballon. Steven en Paulina hangen aan de rand. Ze kijken met bezorgdheid naar achteren (Paulina) en naar Voren (Steven) die achter hen komt.

Paulina: Die mislukte namaak-oorlogje is nu nog steeds met d'z helgen achter ons aan, Steven. Op hem gewaarde, want die ballon van ons schiet niet erg op.

Steven: 't Is nu in de verte de spoorrails al, dan kan 't station niet ver meer zijn. Dan dalen we daar en zijn we veilig voor dat spionage-tug.

2 De bocht in de spoorrails waar de vrachtwagen van Naba Hari uit de rails is gesprongen. 't Ding ligt in een hoop van 't schippen, met verspreid lijd en reuk door de ballen en de vrachtwagen. Steven en Paulina hangen uit de mand en kijken naar onderen.

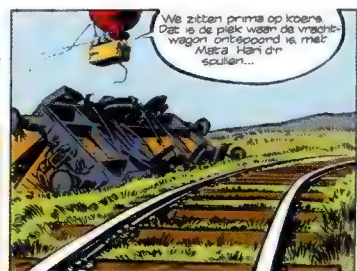
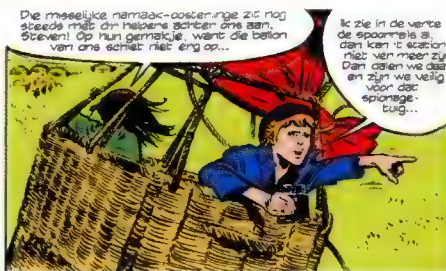
Steven: We zitten prima op koers. Dat is de plek waar de vrachtwagen ontspoord is, met Naba Hari's lijd...

Paulina: Daar ligt daar 't station, waar 't wachter. Het is hieropflaan en de rails volgen zijn, we d'z in een paar uur.

3 Steven staat in de mand en kijkt omhoog naar de ballon, knakkel bedacht. Samen onder zijn feet. Paulina staat onderaan in paniek.

Steven: Liefdeplan... liefdeplan... Het dan we dat, verdonde? 't Is 't geen steun aan of niet. We zien nu alleen onbegrip en onbegrip, maar wegens anders heen...

Paulina: Het dan in vreselij, dan waarden we steunen over Sibria. Die nu we een kreukhouwen... misshien wel op de Noordpoel...

Voor een film doe ik dat niet en geef ik alleen maar aan waar iets zich afspeelt en is het aan de regisseur om het 'aan te kleden'.

Special effects

Maar had *Zwartboek* een strip kunnen zijn, en *Steven Severijn* een film?

Hm... *Zwartboek* zou ik nog wel als strip kunnen zien, zoals Jacques Tardi dat zou doen, of zoals Dick Matena *De avonden* van Gerard Reve heeft gedaan. Je moet het in ieder geval niet in een album van standaard omvang willen doen.

Steven Severijn als film is gewoonweg onmogelijk doordat het onbetaalbaar zou zijn. Al die locaties waar dan gefilmd zou moeten worden... En de *special effects*! In een strip kan ik vragen wat ik wil, in een film niet. In één van de *Steven Severijn*-verhalen zit een scène waarin een onderzeeër uit het water omhoogkomt. Met zo'n scène is een tekenaar een dag, misschien wel twee dagen bezig. Zet daar een uurloon tegenover en het kost misschien een paar honderd euro om zo'n grote scène in beeld te brengen. Als je zoiets in een film wilt doen, zou dan tonnen kosten!

Maar je kunt het tegenwoordig toch uit de computer toveren?

Dat denkt iedereen wel, maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Want als je zoiets goed wilt doen, ben je ook een vermogen kwijt. In *Zwartboek* zit een scène waarin goederen uit een vliegtuig worden gedropt. Die scène was niet in het 'echt' te filmen en die parachutes zijn er digitaal ingezet, maar voor het opblazen van die boerderij was het makkelijker om een echte de lucht in te laten vliegen.

Wat geeft meer voldoening als het klaar is, een film of een strip?

Dat is lastig te zeggen. Het zijn twee totaal verschillende media. Het is heerlijk om een film in de bioscoop te zien, dat grote scherm, het geluid, de ambiance. Aan de andere kant is het ook lekker om onderuit te zakken in een stoel en een stripboek te lezen. Ik vind het moeilijk die twee tegen elkaar af te wegen.

U noemt geluid bij de film, mist u dat in een strip?

Nee... nee, nu je dat zo vraagt eigenlijk niet. Ik heb daar nooit over nagedacht eigenlijk. Als ik een scenario schrijf, hoor ik het geluid als het ware wel in mijn hoofd, en beschrijf ik het ook, bij voorbeeld de klapperende zeilen van een schip in een storm. Ik denk dat je dat ook 'hoort' als je een strip leest.

Naast eigen verhalen heeft u ook scenario's van bestaande boeken gemaakt. Wat doet u liever?

Een eigen verhaal is erg leuk om te doen omdat je daarin uiteraard zelf kan doen wat je wilt. Of waar je karakters je naartoe leiden. Aan de andere kant vind ik het ook een uitdaging om een boek te bewerken dat door iedereen als onver-

LINKSBOVEN - Geschetste pagina voor *Shelena*.

BOVEN EN ONDER - Ex-libris voor *Shelena*.

RECHTS - Al jaren zei Paul Verhoeven weer eens een Nederlandse film te willen maken. Met Zwartboek uit 2006, op scenario van Soeteman, loste hij die belofte in.

ONDER - 'Als je zoiets in een film wilt doen, zou dat tonnen kosten!' Fragment uit Steven Severijn: De jacht van de E-5 en het bijbehorende fragment uit het scenario.

filmbaar wordt gezien. Daar dan zo aan sleutelen en schuiven totdat het wel werkt.

Net zei u dat u bij het schrijven van een stripscenario eigenlijk ook regisseur bent. Heeft u nooit een film willen regiseren?

Absoluut niet. Ik zie mij nog niet voor een duizendkoppige menigte staan brullen wat iedereen moet doen.

Ik heb wel eens een film geregisseerd - *De bunker*, in 1992 - maar dat was puur omdat ik wilde dat die film er kwam. Daarbij, je moet je niet zoveel voorstellen bij het regisseren daarvan. Het gaat over de verzetsheld Gerrit Kleinveld, een verzetsman van het eerste uur. Na een overval op een kantoor voor distributiebonnen in Joure in 1942 werd hij gearresteerd en omdat hij als extreem gevaarlijk te boek stond, werd hij door de SD overgebracht naar 'De Bunker'. Dat was een zwaar bewaakt cellencomplex in het concentratiekamp Amersfoort. Het grootste deel speelt zich in die bunker af en het zijn veel *close-ups* van de gevangenen die door de muur met elkaar praten.

Ik wilde dat script absoluut verfilmen omdat Kleinveld zo'n inspirerende man is. Terwijl ieder ander de hoop allang zou hebben opgegeven, bleef hij doorvechten en probeerde te ontsnappen. Hij heeft de oorlog overleefd en is onlangs, 91 jaar oud en nog even rebels als toen, overleden.

Mensen zijn geboren slachtoffers...

Precies! De meeste mensen steken bij wijze van spreken direct de handjes in de lucht als er een wapen op ze wordt gericht. Slechts een enkeling niet. En het zijn die mensen, die nooit opgeven, wat er ook gebeurt, die het verschil maken in de mensheid. Dat vind ik zo inspirerend, zo hoopvol.

Zoals Marten Toonder het schreef: 'Hoop is levendiger dan wanhoop'.

Ja... die uitspraak kende ik niet van hem, maar hij is wel heel raak. Dat zou mijn credo kunnen zijn!

rob.van.der.nol@stripschrift.nl

1 In de toren van de E-5. We kijken omhoog naar 't gesloten luik, Falgot, is makro, Steven rijst in de toren op de ladder naar boven. Falgot heeft zijn handen rond de grepen waar mee 't luik geopend kan worden. Hij schreeuwt naar beneden, met dwingend gebaar:
Falgot: Als 't luik open is, ga ik omhoog, en doe dan verdomme precies wat ik zeg!

4 Selwin achter de dekhoer houdt scherp met de boeg omhoog de overzee. Boot boven water, als een speelse walvis. De dekhoer vaart in een roestwolk van ons weg, in een jelle schuimbaan. Zo is een uitdijg van de jappers die de boot niet brulmen.
Jop uitdijg: De boot achter ons!
Draai 't geschut.

1 Groot totaal. Tuitvaart met bliskem flitsen. Een enorme muur van water stort met ons de railling van 't wrede schips. Spoelt diverse machines en kinnen water overboord, breekt de masten en slaat de buiken van de ruimen in. Paniek en vernietiging allernu. Grote kien wordt overboord geslagen.
De eerste golf is even vernietigend als een salvo van de zwaarste kanonnen van 't grootste slagelips der wereld

LINKS - 'Als ik een scenario schrijft, hoor ik het geluid als het ware wel in mijn hoofd.' Fragment uit Steven Severijn: De jacht van de E-5 en het bijbehorende fragment uit het scenario.

Je komt ergens ruim twee uur te laat op een afspraak. Wat moet je dan niet doen? Juist. Zeggen dat de brug openstond. Zulke lange boten kennen we niet.

Je wordt aangehouden terwijl je met 160 kilometer per uur over een weg raast waar je 80 mag. Wat moet je dan niet doen? Heel goed. Tegen de plaatselijke diender zeggen dat je *cruise control* het allemaal zelf had bedacht. Het ding geeft namelijk zelf geen gas. Wat moet je dus niet doen? Als een drol in een pispot om de zaak heen draaien.

Wel, in de stripwereld hebben we een snugger instituut. Dat ze verzint waar je bij staat. Het Stripmuseum in Groningen.

Ik citeer maar even hun Vriendenblad van oktober 2007.

'Op stripgebied lopen wij vaak achter ten opzichte van België' is de geweldige openingszin van een zichzelf niet respecterend Nederlands Instituut dat als rots in de branding voor ons erfgoed hoort te staan.

Zelfs met de festiviteiten rondom één van de grootste striphelden van eigen bodem: Eric de Noorman' is de daaraan vastgeplakte tweede zin.

'Hoezo achter lopen ten opzichte van België?', bedenk ik me. Ik las toch al uitvoerig dat in april 2006 de diverse Stichtingen rond Hans G. Kresse allerlei grootse plannen gingen uitvoeren. En 5 juli 1946 was de eerste publicatie van Eric. Dus mooi op tijd lijkt me.

Grootse plannen met vele boekuitgaven. Een tiental levensgrote geveldoeken met afbeeldingen door collega-stripmakers. En vijf van de meester zelf. In Arnhem. Alles ter gelegenheid van 60 jaar Eric de Noorman. Ik heb gelezen en gezien dat het ook allemaal heeft plaatsgevonden. Aan het eind van 2006. Het was heel mooi. Maar over activiteiten door Belgen of in België: geen woord.

Waar wil dat Stripmuseum heen? Wat verniet men hier? Verder lezen.

'Waar onze zaider twee een jaar eerder al de vlag wist te vliegen vanwege de 60^e verjaardag van de stoere Viking, vieren wij dat feestje pas dit jaar.'

Geleuter dus. De Belgen hebben helemaal niks gevierd en al helemaal niet een jaar eerder. Dat zou dus 2005 geweest zijn. En dit Vriendenblad is van laat 2007. Ik ben bijna het spoor bijster met die lui in Groningen. Wat een lulkoek.

Kom op jongens, wat wil je niet echt zeggen? Dat jullie daar in het hoge Noorden zelf hebben zitten slapen? Dat je Eric de Noorman gewoon vergeten bent? Stond de brug open? Stond de cruise control op stand by? Ligt hij in de pispot? Zeg het maar. Ma een enorme regel over Eric de Noorman in 1956(!) in België en pas een jaar daarna in Nederland, komt de conclusie. Het is dus niet zo dat we de verjaardag van Eric vergeten waren en dat we de Belgen nodig hadden om ons daarvan te herinneren.

Gewoon glashard ontsinnen dat we de loon niet vinnig. Niet een beetje gemist. Nee, zelfs de bezemwagen naar Rottumeroog is al met de pont vertrokken. Plus een paar arme Belgen die er bij verzonnen zijn.

Al die hilarische lariekoek om te suggereren dat je op tijd bent om juist nu onder het kopje 'Nederland viert 60 jaar Eric de Noorman' een tentoonstelling over deze stripfiguur te organiseren. Lachwekkend.

Daarna wordt het ook nog treurig. Zo komt men welgemoed na alle inleidende teksten met de moeder aller dooddoeners: 'Natuurlijk kan het Nederlands Stripmuseum niet achterblijven. Daarom komt begin 2008 een expositie over Eric...' Niet achterblijven? Begin 2008? Over en sluiten graag.

ben.bits@stripschrift.nl

Hanco Kolk

meccano

de Ruwe Gids

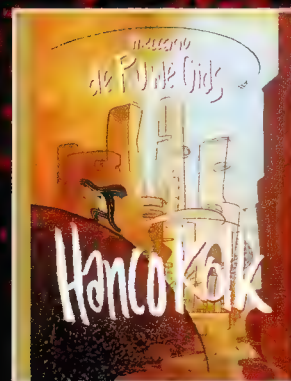
'Monsterlijk goed.'

– de Volkskrant

'Een briljante apotheose'

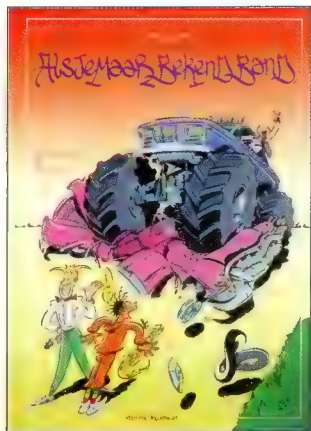
– de Groene Amsterdammer

'Van grafisch experiment naar internationale allure' – Elsevier

In de boek- en stripwinkel € 19,95

www.deharmonie.nl

Het complete
Alsjemaarbekend-
band-boek!

Geradts
Orgcomcart 2007
ISBN 978-90-
88680-05-2
Prijs €40
192 pagina's
kleur (hk)

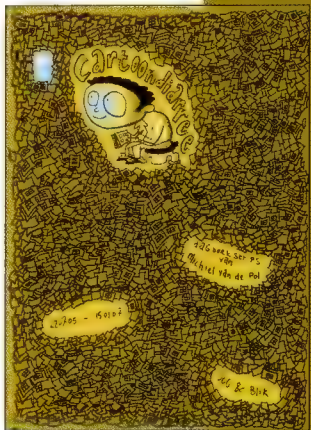

VAN GEBORTEKAARTJE TOT TYPE TEKENPENSEEL

Completer dan compleet kan niet. Dat is een vaststelling die je na lezing van dit boekwerk in ieder geval kunt doen. Behalve een bundeling van alle in *Eppo* (en opvolgers van dit stripblad) verschenen pagina's tussen 1984 en 1988 is dit lijvige stripalbum aangevuld met alle mogelijke verschijningen van *De Alsjemaar Bekend Band!* die je maar kunt verzinnen. Het omslag van het enige album uit 1986 en het ontwerp van het nooit verschenen tweede deel, een geboortekaartje met de drie hoofdrolspelers, het omslag van een fanblad gewijd aan de stripmuziekband, de voorkanten van *Eppo* en *Eppo Wordt Vervolgd*, de uitslag van een *Alsjemaar Bekend Band!*-scenariowedstrijd (gewonnen door ene Marcel Gremmen uit Nijmegen...) tot aan de afbeelding die in 1986 de voorkant van *VPRO-gids* opsierde. Daarnaast ook nog eens een pagina met wetenswaardigheden over onder andere tekstaanpassingen, het gebruikte type tekenpenseel, de Duitse vertaling en het gegeven dat aflevering 128 uit 1987 waarschijnlijk de eerste Nederlandse rapsong bevat, het is maar dat u het weet!

Evert Geradts, de maker van dit alles, is daarmee, in ieder geval weer even, in alle glorie terug op het striptoneel. De man wiens carrière eind jaren 1960 startte met de serie *De diertjes* in *Hitweek* en later *Aloha*, begaf zich veelal in undergroundkringen door te tekenen voor het door hem opgerichte blad *Tante Leny* presenteert (naar de naam van zijn toenmalige vrouw *Leny Swalve*). *Jan Zeiloor* en *Suusje*, *Ollie*, *Toon & Toos* *Brodeloos* zijn creaties van zijn hand uit het decennium dat volgt. Ook inmiddels legendarische bladen zoals *Modern Papier*, *Sextant* en *Charlie*

bevatten zijn tekenwerk. Medio jaren 1980 maakt hij een switch als hij voor *Eppo* gaat tekenen. Het zijn komische één-paginastrips over Rik, Brik en Basta die er alles voor over hebben om een beroemde muziekband te worden. Uiteraard is ook de weg naar roem voor stripmuzikanten lang en vol hobbels. Keer op keer verzeilen ze in het afsluitende plaatje op een verkeerde plaats of pakt een goed idee van één van de heren niet helemaal uit zoals bedoeld. Geradts gaat met zijn tijd mee. Dat bewijst hij als hij in 2000 start met de volledig met behulp van de computer gemaakte strip *Kos & Mo* voor het blad *Okki*. Het tekent de veelzijdigheid van de auteur. Jonge lezers waarderen die strip zondermeer, maar het is te hopen dat zij óók deze klassieker van de maker ontdekken. De soepele lijnvoering, het zachte kleurgebruik en de humor die nog steeds 'kan'. Het kan bijna niet anders of ook zij gaan dan overstag. TdK

Cartoondiarree
– 220705-150107

Van de Pol
Oog & Blik 2007
ISBN 978-90-
5492-194-3
Prijs €19,95
368 pagina's
zwart/wit (sk)

Geraffineerde observaties

In *Cartoondiarree* heeft **Michiel van de Pol** (1965) 365 autobiografische dagboekstrips gebundeld die hij tekende tussen 22 juli 2005 en 15 januari 2007. Met deze strip won de auteur medio 2006 de finale van een striptooi in het *Het Parool* tegen Floris Oudshoorn (*Swamp Thing*).

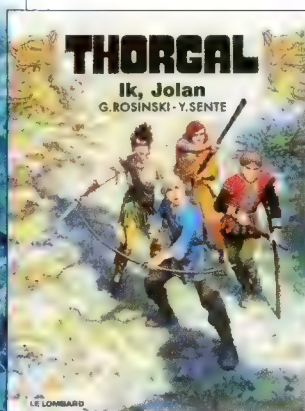
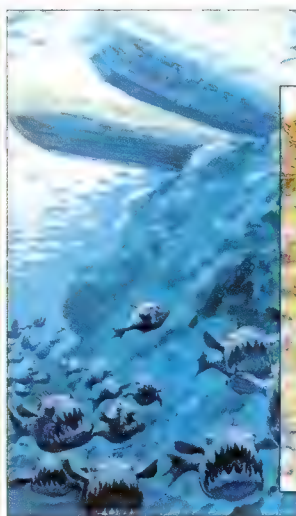
Tegenwoordig staan ze dagelijks gebroederlijk bij elkaar op de strippagina van het Amsterdamse dagblad, samen met *Single* van Hanco Kolk en Peter de Wit, *Heinz*, de beste sinds 1987 (René Windig en Eddie de Jong) en de strip over puberproblemen *Pukkels* (Amerikaanse titel: *Zits*, door Jerry Scott en Jim Borgmann). Dat kun je nog eens

een strippagina noemen. Van de dagboekstrips van Michiel van de Pol zijn op www.cartoondiarree.nl dagelijks ook nieuwe afleveringen te lezen.

Cartoondiarree blinkt niet uit door een uitmunten tekenstijl, hoewel de simpele zwart/wit-plaatjes met nauwelijks arceringen vaak verbaazingwekkend effectief zijn. Van de Pol observeert zichzelf, zijn gezin en zijn omgeving op een bijzondere manier. Daaruit put hij het vermogen om, vaak grappige, verhalen te maken over alledaagse gebeurtenissen waarbij een ander nauwelijks stil zou staan. Zelfrelativering, een levendige fantasie en ironie maken de autobiografi-

sche stripjes een lust om te kijken en te lezen. Geen thema-onderwerp wordt geschuwd; naast grappige en ontroerende familiegebeurtenissen zijn ook de dagelijkse ontlasting, dode vogels, de zenuwen tijdens een signeersessie het onderwerp voor een aflevering, met als hilarisch hoogtepunt het met snot krullend terugplakken van een neushaar in de neusholte. Van de Pol wordt wel vergeleken met de eveneens autobiografische strips van Barbara Stok, Gerrie Hondius en Maaik Hartjes. Na het lezen van de 365 verhalen in *Cartoondiarree* ben ik van mening dat Van de Pol ondanks zijn schijnbare pretentieloosheid vaak een niveau hoger bereikt, niet in de laatste plaats door zijn soms nogal droge maar zeer doeltreffende teksten. DR

Wisseling van de wacht pakt goed uit

Met dit dertigste *Thorgal*-album maakt **Yves Sente** zijn debuut als scenarist van deze klas-sieke strip. Jean van Hamme gaf er na deel 29 de brui aan. Sente, die al eerder scenario's schreef voor *Blake en Mortimer* en *De wraak van Graaf Skarbek* (met **Grzegorz Rosinski** als tekenaar) terwijl hij uitgeefdirecteur is bij Lombard, richt zich in het vervolg van de reeks vooral op Thorgals zoon Jolan. Die heeft in het vorige album het leven van Thorgal gered, maar moet in ruil daarvoor mee met Manthor, een mythisch figuur uit de tussenwereld. Samen met vier andere jonge mensen moet Jolan een weg vol beproevingen afleggen om te bepalen wie de uitverkorene is. Natuurlijk spelen Thorgal, Aaricia, Wolvin en – min of meer – Kriss van Valnor ook een rol en Sente wisselt de avonturen van Jolan en zijn medelotge-noten haast hoofdstuksgewijs af met de belevenissen van zijn achtergebleven familie. Het resultaat mag er zijn. *Ik, Jolan* is een boeiende aflevering geworden van een avonturen-strip, waarbij de wisseling van de (schrijvers)wacht zonder haperingen heeft plaatsgevon-den. Rosinski heeft extra zijn best gedaan op het tekenwerk dat er zeer afwisselend en prachtig ingekleurd uit ziet. Deze reeks kan de komende jaren probleemloos vooruit. RS

Tragikomische traumaverwerking

Na de bekroonde reeks *Het jaar van de olifant* ver-schijnt er opnieuw een serie van **Willy Linthout** waarin hij aangeeft het trauma rondom het overlijden van zijn zoon van zich 'af te willen schrijven'. De strip is echter niet treurig of zwaarmoedig, eerder tragikomisch. Het vertelt het verhaal van de iets te zware, sikkeneurige en door het leven dwarsgezet Swa Vandermeulen, inspecteur bij de politie. Als hij wordt geconfronteerd met een seriemoordenaar wil hij niets liever dan zich ongestoord op zijn werk richten maar krijgt hij te kampen met zijn direc-te omgeving die die doelstelling dwarsboomt. Zo besluit zijn vader een eind aan zijn leven te maken maar blijft zijn moeder (net als de lezer) zijn geest nog steeds zien en ermee praten. Ook met de avances van zijn directe collega – type bibliothecaresse – die stiekem smoorverliefd op hem is, weet hij niet om te gaan en moet hij altijd verborgen trauma's uit zijn jeugd zien te verwerken. Vandermeulen wordt hierbij geportretteerd als goedwillend, onmachtig, opvliegend en een tikje chaotisch. **Erik Wielaert**, die voor het tekenwerk verantwoordelijk is, is geen onbekende voor Linthout. Eerdere samenwerking resulteerde in enkele delen in de *Incognito*-reeks. De titel *Devil's Cave* verwijst naar een tekst die de dader achterlaat na een moord en is ook de naam van een pepdrankje dat bij langdurig gebruik kan leiden tot depressiviteit, psychose en waanzin. De afronding van dit eerste deel van een geplande trilogie is wat mager en laat de belangrijkste vragen onbeantwoord. Ook de richting van de vervolgdelen is niet op te maken uit deze aftrap. Hoewel er voldoende links zijn te benoemen die een relatie hebben met Linthouts persoonlijke drama is het onduidelijk welke delen hebben bijgedragen aan de verwerking ervan. Laten we maar hopen dat het geholpen heeft. TdK

Thorgal 30: Ik, Jolan

Rosinski & Sente
Lombard 2007
ISBN 978-90-
5501-627-9
Prijs €5,25
48 pagina's
kleur (sk)

Het laatste
station 1:
Devil's Cave

Wielaert & Linthout
Standaard 2007
ISBN 978-90-
02-21750-6
Prijs €7,95
48 pagina's
kleur (hk)

ADVERTENTIE

PRACHTBOEKEN

verschijnen eind november bij Sherpa:

LET OP: SNELLE KOPERS ONTVANGEN BIJ DEZE BOEKEN EEN EXTRA KLEURENPRIJ GRATIS! VRAAG JE BOEKHANDELAAR! BEKIJK DE PREVIEW OP WWW.SHERPA.NU

Een ouderwets goed avontuur

Het eerste deel van *Het bloed van de Porphyres* wijst erop dat het hier om een heerlijk ouderwetse strip gaat, in de beste zin van het woord. Dus: een romantisch en dramatisch, historisch verhaal over de inwoners van een dorp aan de rotsige kust van Bretagne eind achttiende eeuw die naast hun karig inkomen uit de visserij soms iets extra's verdienen met strandjutten, tenminste als ze hun vondsten verborgen kunnen houden voor de dorpspastoor.

Yannick le Penetier (Yann) heeft, dit keer onder zijn pseudoniem **Balac**, een begin gemaakt van wat belooft een lekker spannend, gedegen in elkaar gestoken serie te worden.

Daardoor geïnspireerd leeft de tekenaar **Joël Parnotte** zich uit in fraai gestileerde, levendige tekeningen, die in de verte aan het werk van François Bourgeon (*Kinderen van de Wind*, *De cyclus van Cyann*) doen denken. Het is heerlijk om een tekenaar aan het werk te zien, die de technische problemen van perspectief en anatomische houdingen goed beheerst en dat graag laat zien. De heldere krachtige inkleuring draagt bij aan de kwaliteit van de strip, waarvan in ieder geval de eerste episode, genoemd naar een van de avontuurlijke hoofdpersonen, de jonge garnalenvangster Soizik, leest als een trein. DR

Het bloed van de Porphyres 1
Parnotte

Twee & Twee
Sept 2001
1000 blz
11,95 €
ISBN 90 5135 111 1
Duitse editie
12,90 €

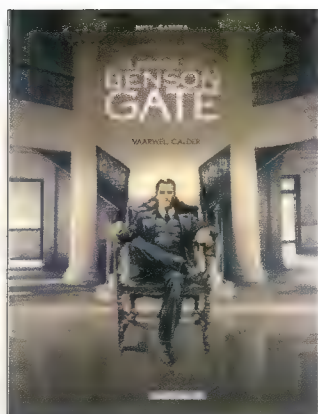
ADVERTENTIE

SUPERSTRIP SPECIAALZAAK

Eppo.NL

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven • tel. 040 - 244 18 82 • fax 040 - 243 58 73 • www.eppo.nl

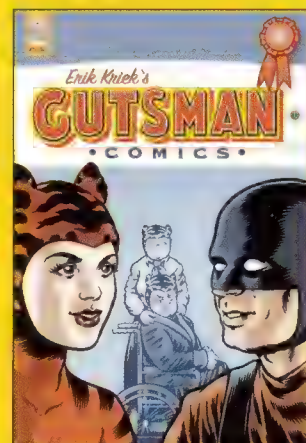

Familieperikelen

De Bensons zijn een invloedrijke familie begin twintigste eeuw, met geld vanuit een olie-imperium. Zij misbruiken de bijbehorende macht voor criminele doeleinden. *De meester van Benson Gate* is een familie-epos, verteld door de secretaris van de familie. Vader Elmer heeft de grootst mogelijk moeite om zijn zoons Calder en Richard in het gareel te houden.

Dit eerste deel wordt vooral gebruikt om de karakters van de zoons uit te werken en de moeizame relatie met hun vader. Scenarist **Fabien Nury** weet dat gelukkig met veel vaart en actie te omkleden. Tekenaar **Renaud Garreta** (bekend van *Insiders*, maar maakte ook een nooit in het Nederlands vertaald deel van *Tanguy en Laverdure*) voorziet de hoofdpersonages van een treffend grauwe omgevingskleur die typerend is voor de grimmige sfeer van de eerste decennia van de vorige eeuw. Garreta maakt zich er niet eenvoudig van af door zijn platen van een gedetailleerde achtergrond te voorzien. Ook dat draagt bij aan de leesbaarheid van het album. Als Nury dan ook nog eens op de laatste pagina een *cliffhanger* van jewelste achterlaat met de vondst van een vermoord en begraven jong meisje, kan worden gesproken over een in alle opzichten geslaagd debuut van de reeks. TdK

OOG & BLIK

Gutsmen # 10

– Erik Kriek –

We hebben erg lang moeten wachten, maar nu is hij er! De nieuwe comic van onze ster-auteur Erik Kriek! €4,95

Tekort

– Adrian Tomine –

In Amerika is hij een begrip: Adrian Tomine, de auteur van het prijswinnende *Optic Nerve*! Zijn nieuwe beeldroman *Tekort* verschijnt gelijktijdig in Nederland en de Verenigde Staten. €19,95

Acme Novelty Date Book # 2

– Chris Ware –

Goede wijn behoeft geen krans! Chris Ware verwent de liefhebbers van prachtig tekenwerk met het tweede dikke schetsboek van zijn hand. Ge-wel-dig! €30,00

www.oogenblik.nl

Bovengemiddelde strip

Trek je niks aan van de titel van deze beeldroman, want die is gedrochtelijk vertaald. Hij verwijst naar de roman 'Dood van een blauwe walvis', die de verzonnen Franse schrijver Simon Breuil schrijft over de door hem bewonderde Amerikaanse schrijver James B. Whales. Breuil is het cliché van de literaire schrijver: een cynische rokenjager die slaapt met zijn uitgeefster en iedere andere vrouw

die op zijn pad komt, terwijl zijn ooit zo mooie vrouw Elsa verdrietig thuis op hem wacht. Whales is dat andere cliché: een Richard Klinkhamer-achtige kunstenaar (hij zegt zijn vader te hebben vermoord) die ongeremd zijn aversie over de verloederde samenleving over iedereen uitstort, terwijl hij het eigenlijk over zichzelf heeft. Whales' leven (of beter gezegd: wat hij erover vertelt) is interessanter dan zijn boeken. Sterker nog: hij heeft al vijftien jaar lang geen letter geschreven. Toch bewondert Breuil hem.

Stripmaker **Emmanuel Moynot** goochelt wel vaker met kunstclichés, zoals in de expressionistisch getekende beeldroman *De anatomie van de wanorde*, die (inderdaad!) de opkomst van het expressionisme behandelt. Knap gemaakt, maar overlopend van de vooroordelen over kunstenaars. Vergeleken met dit eerdere werk zet Moynot zijn personages ditmaal sterker en meer onderbouwd neer. Hij neemt de ruimte om zijn verhaal te vertellen en leeft zich echt uit op de verschillende hoofd-

De reuk van de jaren 1950 en 1960

De Zingari:
De schreeuw
van de stomme

Follet & Delporte
Arcadia 2007
ISBN 978-90-
76926-49-0
ISBN 978-90-
76926-50-6 (luke)
Prijs € 18,95
€ 105 (luke)
68 pagina's
zwart/wit (hk+luke)

De Zingari is een rondtrekkend circusgezelschap dat bestaat uit de sterke Max, de boogschutter Carlos en de amazone Rita. Zij trekken door Frankrijk aan het eind van de 19^e eeuw met een woonwagen voortgetrokken door een paard dat tevens dienst doet als circuspaard. Ook de tamme meereizende wolf Lobo heeft een, onduidelijk gehouden, rol bij de optredens. Opvallend is trouwens dat in dit boek, dat bestaat uit zes korte verhalen, de drie van alles doen behalve optredens verzorgen. Het gegeven van een reizend gezelschap is vooral een excuus voor de eerder dit jaar overleden scenarist **Yvan Delporte** om de hoofdrolspelers in een omgeving te plaatsen waarin een nieuw avontuur beleefd kan worden. Slechts heel af en toe zie je een plaatje waarin ze aan het werk zijn. De drie zijn vooral druk met het redden en beschermen van boeren, dorpsbewoners en andere onderdrukten. Zij zijn in alle verhalen een toonbeeld van eerlijkheid en menselijkheid. De strips

zijn eerder geplaatst in weekblad *Robbedoes* medio jaren 1980 maar vertonen de geur van stripverhalen uit de jaren 1950 en 1960. Dit is niet alleen te danken aan meester- en veelschrijver Delporte maar ook zeker aan het klassieke tekenwerk van **René Follet**. Deze bij het grote publiek onbekende en daardoor ook ondergewaardeerde kunstenaar weet de fraaiste tekeningen uit zijn pen te toveren. Vooral als hij donkere, met schaduwen omgeven situaties in beeld mag brengen is Follet op zijn best. Het extraatje dat Arcadia standaard bij de uitgaven in hun collectie *Millennium* stopt is dit keer wat summier: vier pagina's met schetsen uit één van de verhalen. Meer schetswerk bevat de luxe uitgave waarbij een apart boekwerkje is gevoegd naast een prent van het omslag in passe-partout. TdK

Begaafd striptekenaar en erkend feestbeest

In *Henk Albers - Een leven* beschrijft dochter **Manon Albers** het leven van haar vader. Een vader die als begenadigd striptekenaar te boek stond, maar nooit de verleidingen van het leven heeft kunnen weerstaan. De zeer dikke rode draad die door zijn levensverhaal en carrière heen gewoven is, bestaat uit humor, drank en feesten. **Henk Albers** (Amsterdam, 1927) rolt al jong het tekenaarsvak in als hij in 1938 zijn eerste strips voor het blad *Doe mee* tekent en later in 1942 toetreedt tot de Toonder Studio's. Daar blijkt zijn onstuimige karakter al wanneer hij samen met een bevriende col-

lega tekenfilmcells achteroverdrukt om een eigen reclamefilmje te maken en te verkopen. Later tekent hij *Tom Lucky*, *De Kat* en *Jimmy Stone*, maar ook erotische prenten; en werkt hij mee aan het eerste Nederlandse stripblad *Stripfilm*, is hij directeur van het cabaretgezelschap Ensemble Henk Albers, tekent hij voor *Avrobode*, *Donald Duck* en *Pep*, is hij huistekenaar voor Het Stripschap en gaat hij als geluidsman en clown werken in een circus. Albers is op twee zaken zeer trots: zijn ontmoeting met Walt Disney in 1951, van wie hij groot bewonderaar is, en het feit dat hij namens Morris tekeningen van Lucky Luke mag maken. Tijdens alle perioden blijft Albers echter onrustig, iets dat zich uit in steeds meer exorbitante feestpartijen en drankgelagen. Het kost hem niet alleen zijn huwelijken (2) en normaal contact met zijn kinderen, maar ook zijn werk en gezondheid lijden onder zijn levensstijl. Dochter Manon beschrijft de bijzondere levenswandel van haar vader desondanks met veel liefde en begrip. Zij laat tussen haar relaas door steeds de ruimte aan collega's, kennissen, vrienden en collega's die vanuit hun ervaringen en perspectief vertellen hoe zij

legat tekenfilmcells achteroverdrukt om een eigen reclamefilmje te maken en te verkopen. Later tekent hij *Tom Lucky*, *De Kat* en *Jimmy Stone*, maar ook erotische prenten; en werkt hij mee aan het eerste Nederlandse stripblad *Stripfilm*, is

met titel van niks

en bijrollen. Breuils ontmoetingen met idool Whales en zijn diverse maîtresses zijn boeiend, de ontdekking dat Whales zijn vriendin wel eens vermoord zou kunnen hebben is zelfs schokkend. Toch eindigt het verhaal wat slap en nietszeggend. Bovendien klungelt Moynot een enkele keer met het vertelperspectief, wanneer hij op pagina 19 de *monologue interieure* ineens middenin een scène even verplaatst naar Breuils uitgeefster Bertrande, om dat na enkele pagina's weer terug te draaien. Toch is *Waarom spoelen blauwe walvissen op onze stranden aan?* een prima opgebouwde beeldroman, waarmee Moynot zijn talent bewijst. Zijn tekenstijl (grijs ingekleurd, met hier en daar een goed gekozen, wisselende steunkleur) neigt soms iets te veel naar zijn voorbeeld Jacques Tardi, voor wie hij sinds enkele jaren de albums van *Nestor Burma* tekent. Het zij hem vergeven, want zelfs met al deze kanttekeningen levert hij nog altijd een bovengemiddelde strip af. Alleen die titel... JM

Waarom
spoelen blauwe
walvissen
op onze
stranden aan?

Moynot
Dupuis 2007
ISBN 987-90-
314-2888-5
Prijs €13,50
80 pagina's
kleur (hk)

Albers hebben leren kennen en meegemaakt. Zo vertelt onder anderen **Dick Matena** (omschreven als collega-tekenaar, vriend, kroegtijger) over die keer dat zij beiden na een nacht doorzakken wakker werden in een kroeg; Matena wist van niets meer, maar Albers had geregeld dat ze konden blijven slapen. Omdat de chronologie door ervaringen van gastvertellers nog wel eens wat door elkaar loopt, plaatst Manon Albers haar eigen teksten in de juiste tijd door aan te geven wat populaire kleding was, welke muziek veel gedraaid werd of welke belangrijke wereldse gebeurtenissen plaatsgrepen. Het boek begint en eindigt met de dood van Henk Albers die uiteindelijk 'opgeleefd' in september 1987 overlijdt. Met *Henk Albers — Een leven* is een eerlijk en waardevol stuk stripgeschiedschrijving gepleegd. Tdk

Henk Albers
- Een leven

Albers
Tekst & Idee 2007
ISBN 978-90-
88540-07-3
Prijs €14,95
120 pagina's
zwart/wit (sk)

FANTASIA
STRIPS ★ CURIOSA ★ ORIGINELN

STRIPWINKEL FANTASIA
GELDERLANDPLEIN 203 AMSTERDAM TEL. 020-6427888
BEZOEK ONZE WEBSITE [HTTP://HOME.TISCALI.NL/STRIPWINKELFANTASIA](http://home.tiscali.nl/stripwinkel/fantasia)

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, stripverzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl

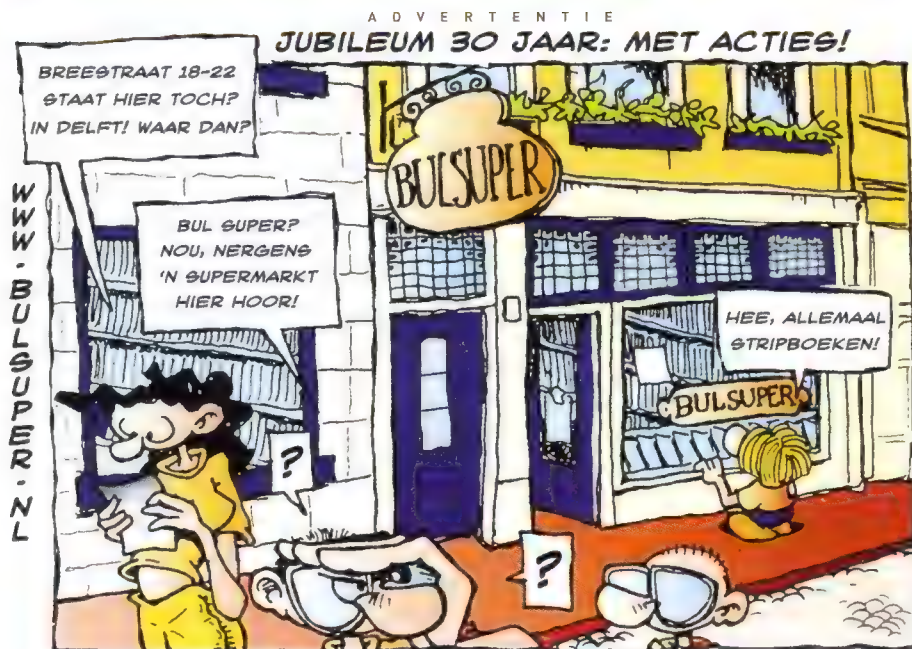
Prof Barabas

Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

Fenomeenaal eerbetoen aan Stevenson

Scenarist **Xavier Dorison** en tekenaar **Matthieu Lauffray** hebben een perfect album afgeleverd. Alles klopt in dit fenomenale eerbetoen aan het onvergetelijke karakter uit *Schateiland* van Robert Louis Stevenson. Het verhaal is ijzersterk, want het slechtste van de hoofdrolspelers komt naar boven in een race naar onmetelijke rijkdommen. Deze hoofdrolspelers zijn boeiend en geloofwaardig; niet alleen goed of slecht, maar dikwijls met een klein onverwacht kantje dat het tegendeel van henzelf is. Het beeld is zo mogelijk nog beter. De opmaak van de pagina's geleidt het oog van de lezers langs sfeerrijke voorstellingen met grote vertelkracht, spannende camerastandpunten en afwisselend mooie close-ups en longshots. Het inktwerk heeft prachtige arceringen die veel meer suggereren dan ze eigenlijk voorstellen. Op sommige plaatsen

[E N V E R D E R]

- Alim de leerlooier 2: Verdreven** (Augustin/Lupano, Silvester). Alim wordt op de vlucht voor de wrede Torq Djhid opgepikt door een zwevend schip. De plus van deze actie-fantasy is dat ook de uitdieping van het menselijke aspect aan bod komt. TdK
- Cosa Nostra - Het ware verhaal - Eerste tijdvak 'Primum Vivere' (1909-1919) 4: De weddenschap** (Le Saëc/Chauvel, Silvester). Alles draait in dit deel om de jonge en intelligente Meyer Lansky. Deze gangster stapt al vroeg in 'het vak' en raakt ongemerkt betrokken in de levensloop van de nietsnut Leland Turner. Wat fictie is en wat niet wordt achterin het boek per pagina of verhaaldeel toegelicht. TdK
- Dick Bos - Alle avonturen 10: De ongewenste vreemdeeling + De bloeiende cactus + Het teken van de vrees + Moeilijkheden in Hong-Kong** (Mazure, Panda). Vier avonturen, ingeleid door de dochter van Maurits (Maurice) van Nieuwenhuizen, de sportschoolhouder en Jiu-jitsu-expert die model stond voor deze laconieke avonturier. DR
- D.N.A. - Cyclus II: Het doelwit 1: De rode woestijn** (Rocco, Glénat). Bruno Rocco maakt in zijn eentje - voor de eerste cyclus schreven Makyo en Toldac het scenario - een fraaie aftrap van de tweede cyclus. Met een tekenstijl die aan Girauds *Blueberry* doet denken, zorgt hij voor een spannend en actierijk verhaal. TdK

Long John
Silver 1:
Lady Vivian
Hastings

Dorison & Lauffray
Dargaud 2007
ISBN 978-90-
6793-948-5
Prijs €13
60 pagina's
kleur (hk)

cyclus, met sfeervol tekenwerk van de meest getalenteerde van de Stalner-broers. OW

De Lincoln Branch 2: Duistere erfenis (Kowalski/Herzet, Lombard). Waar deel 1 uitblonk in het creëren van mysterie slaat dit deel weer door in het uitleggen ervan. Het scenario doet daardoor iets te geforceerd aan, maar gelukkig komt halverwege de actie op gang; dit brengt de waardering net op een voldoende. TdK

Murena 6: Het bloed van de beesten (Delaby/Dufaux, Dargaud). Tragische aflevering waarin Lucius Murena wanhopig zoekt naar zijn geliefde Acte. Onderhoudende 'Nero'-strip met zelfs educatief tintje: de makers voeren een literatuurlijst en een glossarium op. RS

Nefesis 2: Nemenes, de gedoemde koning van Abocinti (Camboni/Filippi, Dupuis). In Amerikaanse animatiestijl getekend verhaal over Margot, een jonge studente Egyptologie, die 'beziel'd als Nefesis vecht tegen antieke duistere Egyptische krachten in een met luchtschepen bezaaid sciencefiction-achtig, alternatief Parijs uit 1905. DR

Nicky Saxx 2: Horen, zien en zwijgen (Oosterveer/Ritsier, Bee Dee). Gezien de titel van dit album is het opmerkelijk dat alleen de twee korte verhalen *Zien* en *Zwijgen* zijn opgenomen. Hierin probeert Saxx via een aantal tijdreizen de aanslagen op de Twin Towers te voorkomen. TdK

De avonturen van Nicky Saxx 3: Dwaalspoor (Oosterveer/Ritsier, Beedee). Twee aantrekkelijke scenario's in dit deel. Eerst raken Saxx en vriendin Elja betrokken bij een verdwijning en een mysterieuze moord. In het tweede verhaal – *Leif* – moet Nicky Saxx zwanger raken van een oude Viking om uit een hachelijke situatie te kunnen ontsnappen! Aan fantasie geen gebrek. TdK

De rechter 10: Uitspraak is uitspraak (Van Muytjick, Jessecartoons). Jubileumalbum van deze sympathieke, enigszins onderschatte krantenstrip. *De rechter* staat tegenwoordig weer in de Wegener-kranten, waar hij eerder plaats moest maken voor *Havank* van Danier. Dat leverde toentertijd vele boze lezersreacties op. Logisch, want Van Muytjick maakt toegankelijke, actuele grappen. RS

Scribbly 7: Meer wafels, minder misdaad (Arends, Silvester). Eerder in gratis dagblad *Metro* gepubliceerde vierkaderige grappen over wezentje Scribbly en zijn vrienden, bewoners van de inrichting voor aparte gestoorde. Redelijk grappig, bekijft niet. DR

Violine 5: Het griezelhuis (Krings/Tronchet, Dupuis). Grappige en met vaart vertelde aflevering over Violine die samen met haar vader op zoek is naar haar moeder. Ondertussen moet ze ook nog even een militaire coup verijdelen. Een typisch verhaal uit de *Robbedoes*-school. TdK

Vrouwen (Oosterwijk, L). De avonturen van de toffe volslanke kroegtigjer Willem en zijn relaties met fraaie dames als Rita de bar-dame, de verpleegkundige Hatice, de kunstenares Tamar, weduwe Van Zon en diverse andere sexy, meesterlijk getekende dames bieden tevens een inkijkje in de trends bij de omgangsvormen in het uitgaans-circuit. Per vrouw gebundelde verhalen uit *Willems wereld*. DR

Wolf 14: Tyrfin (Dupré, Bee Dee). Net als Eric de Noorman krijgt ook Wolf met het zwaard Tyrfin te maken. Als Johan en Pirrewiet in hun beste dagen moeten Wolf en Ramm de boze krachten ervan bezweren. TdK

Zero (Brun, Xtra). Somber wereld- en mensbeeld verpakt in korte, interessante, in verschillende stijlen uitgevoerde verhalen uit de Franse banlieus. DR

Zzz (Baeken, Bries). Dit veelzijdige talent tekende ooit zijn beeldroman *The No Stories* als experiment in de etalage van een stripwinkel, dus het zal weinigen verbazen dat hij vorig jaar ook meedeed aan 24 Hour Comics Day – een dag waarop tekenaars in een etmaal een afgeronde strip van 24 pagina's produceren. *Zzz* is Baekens poging, die – heel toepasselijk – over eendagsvliegen gaat. Een amusant verhaal in een toegankelijke karikaturale stijl, maar eigenlijk te mager om als stripboek overleefd te blijven. JM

levert zelfs het opgevulde wit tussen de plaatjes een bijdrage aan dit kijkfestijn. Van Dorison verscheen eerder werk in Nederland. Bij uitgeverij Talent was dat *Het derde testament* en bij Arboris *Heiligdom*. Dat de man geïnspireerd raakt door de verhalen van Stephen King en Michael Crichton is merkbaar in *Long John Silver*. Het album bevat net als in de boeken van genoemde schrijvers fantastische en onheilspellende elementen die de hoofdrolspelers in een groots en meeslepend avontuur zuigen. Lauffray weet dat filmisch te verbeelden en dat is geen toeval. Wie op de site www.lauffray.com kijkt, herkent onmiddellijk de hand van de meester in diverse filmproducties waar *Vidocq* misschien nog wel de bekendste van is. Dit alles maakt *Long John Silver* tot een vakkundig gemaakt avonturenalbum dat amusement in zijn puurste en fraaiste vorm biedt. HW

De duivels van Alexia 4: Het Salem-syndroom (Ers/Dugomier, Dupuis). Afsluitend deel van de eerste cyclus van deze fraaie occult-strip. Dit vierde deel vereist wel concentratie. Gelukkig bevat het ook nog een verantwoord aandoend hocus-pocusdossier. RS

Geharrebare compleet (Schreurs, Xtra). Gebundelde kroegstrips uit de jaren 1980 van de enige echte Nederlandse gonzo-stripkenaar met veel seks, drugs, poep en rock 'n' roll. DR

Geheimen – De schimmenwals 2 (Pellejero/Germaine/Giroud, Dupuis). Laatste deel, waarin Paulin, de mismaakte, zeer talentvolle schilder, op jonge leeftijd uit schaamte ter adoptie aangeboden, de geheimen rond zijn afkomst en de betrokken familie ontdekt, succesvol wordt en een hersteloperatie ondergaat. DR

Giuliano Nero 2: Archangelsk (Mutti/Crippa, Casterman). Een niet al te interessant detectieveverhaaltje dat het voornamelijk moet hebben van een voorspelbare plotwending. Het tekenwerk is gelukkig wel in orde. OW

H.M.S. – His Majesty's Ship 3: De beet van de slang (Rousset/Seiter, Casterman). Seiter volgt braaf de instructies van het boekje *Thrillers schrijven voor dummies*. Ondanks deze inspanning wil het moordcomplot, op de vloot van de Britse Navy in de tijd van

Napoleon, niet echt spannend worden. Het houterige tekenwerk van Roussel doet het geheel geen goed. JdL

Het jaar van de olifant 3: Ademnood en 4: Verstoord contact (Linhout, Bries). Twee delen van de indrukwekkende autobiografische stripreeks over een vader die worstelt met zijn geestelijke gezondheid als hij probeert de zelfmoord van zijn zoon te verwerken. DR

De belevenissen van Jommeke 239: Graaf Dondersteen (Nys, Mezzanine). Het scenario ramelt aan alle kanten maar de vele kolderieke acties maken het nog een leesbare strip voor kinderen. RS

De koene ridder – Bundel: 7: De verloofde van Arthus + De bloedende muren + De veerman + Ossebloed + De salamander + Het vossevrouw-tje (Craenhals/Dewamme, Casterman). Het bijzondere aan deze bundel is dat er een aantal niet in de reguliere reeks verschenen korte verhalen in zijn opgenomen. Ondanks dat er nog een aantal van die verhalen over is, sluit men de reeks met dit deel af. TdK

Het kruis van Cazenac 8: De dood van de tijger (Stalner/Boisserie, Dargaud). Aardige afsluiting van de derde

➔ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

Expo over duistere steden in Brussel

■ **t/m 18 november** Expo 'Appie Happie terug van weggeweest', een overzichtstentoonstelling met onder andere originelen uit het gelijknamige Appie Happie-boek, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl

■ **t/m 18 november** Expo 'Paul Geerts – Met een schetsboek door Zuidoost Azië', Stedelijk Museum Zwolle, Melkmarkt 41, Zwolle, info: (+31) (0)38-4214650 of www.museum zwolle.nl

■ **t/m 24 november** Expo 'Nobody Forever-shop', met tekeningen en collages van Gumbah en Chantal Rens, Wetering Galerie, Lijnbaansgracht 288-289, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6236189 of www.weteringgalerie.nl

■ **t/m 2 maart 2008** Expo 'De theorie van de zandkorrel' over 'De duistere steden' van François Schuiten en Benoît Peeters, Autrique-huis, Haachtsesteenweg 266, Brussel, België, info: www.autrique.be

■ **30 november t/m 17 februari 2008** Expo 'Buth, vader van Thomas Pips en andere muizenissen', Kunsthal Sint-Pietersabdij, Sint-Pietersplein 9, Gent, België, info: (+32) (0)9-2439730 of www4.gent.be/spa

■ **15 en 16 december** Strip Turnhout 2007, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be

■ **8 februari t/m 27 april 2008** Expo 'Strip en kunst', Singer Laren, Oude Drift 1, Laren, info: (+31) (0)35-5393939 of www.stripenkunst.nl

■ **10 februari 2008** Stripbeurs Nijdrop Opwijk 2008, Zaal Nijdrop, Doortstraat 4, Opwijk, België, info: (+32) (0)52-356165 of www.nijdrop.be

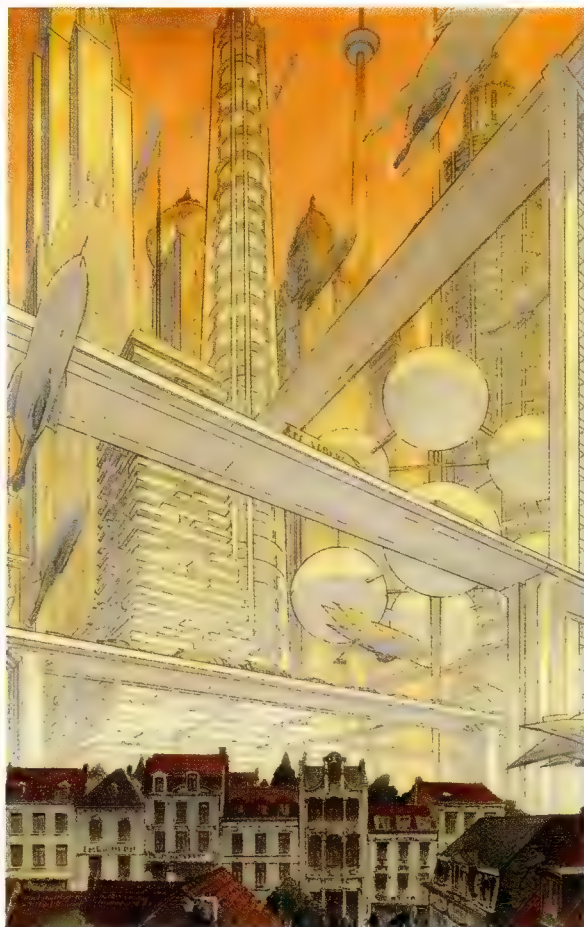
■ **1 en 2 maart 2008** Stripboekenbeurs Rijswijk, Evenementenhal Rijswijk, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.stripbeurs.com

■ **30 maart 2008** 8^e Strips met een hart, Zaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: (+32) (0)3-3254560 of www.stripsmeteenhart.org

■ **26 april 2008** 2e Dag van de jeugdhelden, met aandacht voor onder andere Biggles, Arendsoog, Karl May, Hans G. Kresse, Kuifje, De Kameleon, De Smurfen, Bob Evers en Star Trek, Congres- en Partycentrum 't Veerhuis, Nyemonde 4, Nieuwegein, info: www.jeugdhelden.nl

■ **27 april 2008** Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal KA Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België, info: (+32) (0)16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be

■ **27 en 28 september 2008** De Stripedagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0)6-23718719 of www.stripdagen.nl

Het Autrique-huis in Brussel, dat net als het onderkomen van het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal is ontworpen door Victor Horta, biedt de komende maanden onderdak aan een expositie die is gelieerd aan de reeks *De duistere steden* van tekenaar François Schuiten (Brussel, 1956) en scenarist Benoît Peeters (Parijs, 1956). Het nieuwste boek van deze auteurs, *De theorie van de zandkorrel*, biedt als decor veelvuldig de sfeervolle architectonische en imaginaire hoogstandjes die de serie zo kenmerkt. De titel van het boek is tevens, in het Frans: *La Théorie du Grain de Sable*, de naam van de tentoonstelling. De organisatoren leggen met de tentoonstelling het verband tussen de wereld van *De duistere steden* en het ontwerp van het eigen gebouw. Het Autrique-huis is vernoemd naar ingenieur Eugène Autrique die Horta in 1893 opdracht gaf een huis voor hem te ontwerpen. In deze tijd staat het bekend als een geslaagde jeugdopdracht van Horta, destijds 32 jaar oud. De scenografische inrichting van het Autrique-huis is weer door Schuiten en Peeters ontworpen, waarmee de cirkel rond is. In het stripverhaal is sprake van enkele mysterieuze gebeurtenissen en wordt een dame opgevoerd die vroeger de bijnaam 'het scheve kind' had, een verwijzing naar één

van de titels uit de reeks. Daarnaast is het boek rijkelijk gevuld met stedelijke decors. Juist die worden met behulp van gravures en originele zeefdrukken – maar ook met videobeelden – geëxposeerd. Dit geheel wordt met mysterieuze objecten, boeken en 'onvindbare' afbeeldingen omgeven. TdKMeer info: zie Agenda

ADVERTENTIE

PELLUCIDAR

Strips & Curiosa

Nieuweweg 6, Groningen
dinsdag - vrijdag 11.00-18.00
zaterdag 10.00-17.00
Tel. 050-3684414
Mail pellucidar@planet.nl
Web members.lycos.nl/pellucidar

ADVERTENTIE

Yendor

STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

→ WINNEN

Het kan niemand zijn ontgaan: na zes jaar is er weer een nieuw *Storm*-album verschenen. Uitgever Rob van Bavel van Don Lawrence Collection stelde vijf gesigeneerde exemplaren ter beschikking van het nieuwste album *De navel van de dubbele god* met bijgevoegd een exemplaar van de single *Storm Inside* – gezongen door Ralph van Manen – met op de cd-hoes een speciale door Romano Molenaar en Jorg de Vos gemaakte illustratie. De vraag van deze keer is:

Hoe heet de, ook door Don Lawrence getekende, voorloper van Storm?

Stuur het antwoord vóór 15 december 2007 naar

Stormprijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Burka-prijsvraag Stripschrift 386:

We vroegen voor welke populaire krantenstrip de Burka-grappen van Pèter de Wit oorspronkelijk zijn gemaakt. Natuurlijk is het goede antwoord *Sigmund*.

Na loting kwamen de volgende vijf prijswinnaars uit de hoge hoed:

G. Algra (Voorschoten), Rob den Houter (Rotterdam), Martin van Meenen (Rijen), R. Vlucht (Monnickendam) en W. de Vries (Bleiswijk). Alle prijswinnaars krijgen een exemplaar van *Burka Babes* toegestuurd. Gefeliciteerd!

A D V E R T E N T I E

Nederlandse Stripklassiekers voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.

De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel. Geheel in de originele kleuren gedrukt. Reeds 19 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.

Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak. Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.

In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos! Reeds 11 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

A D V E R T E N T I E

SNOEK

STRIPS, COMICS AND MORE

Snoek Strips is al
25 jaar de specialzaak
in Europese strips,
amerikaanse comics,
action figures beelden,
posters en zeefdrukken.
Leuk om te verzamelen of
kado te geven!

1e van Swindenstraat 547
1093 LC Amsterdam
(bij station Muiderpoort/Dappermarkt)

Tel: 020-6684764
Fax: 020-6650469
snoek@snoekstrips.nl

Bezoek onze website:
www.snoekstrips.nl

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Op 22 mei vierde België de 100e geboortedag van Hergé. Dit was de aanleiding voor de uitgifte van een vel zegels met 24 omslagen in 24 talen en een portret van de meester in het midden. *Kuifje* verscheen echter in veel meer dan 24 talen en zo komt het dat Fries georiënteerde *Kuifje*-fans deze uitgifte met gemengde gevoelens bekijken. *De avonturen fan Tútke: De krab mei de gouden skjirren* staat er niet tussen. De Algemeine Fryske Underrjocht Kommisje (AFUK) gaf het

boek uit in 1993. Jan van Houten is de vertaler. De kracht van zijn werk komt het beste tot uiting in de scheldwoorden van Haddock: 'Rosmos! Misliksma's! Skoaiers! Sânmigers! Toffeenaozen! Sike wjirms! Lapkepoepen! Byldestoarmers! Skimmelige keallepoaten! Mychhimmels!' Alleen daar zou ik al 24 zegels van willen zien. HW

Land van herkomst: België

Jaar van uitgifte: 2007

Cataloguswaarde: 25 x €0,46

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA [INBOX@STRIPSCHRIJFT.NL](mailto:inbox@stripschrift.nl) OF IN POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM, MAAR . DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

ERE WIE ERE TOEKOMT

Bij het openslaan van *Stripschrift* 386 zag ik tot mijn verrassing een artikel over het nieuwe *Flipje*-voorleesboekje *Een ongenode gast in Fruitopia*. Leuk dat jullie aandacht besteden aan deze nieuwe *Flipje*-uitgave. Helaas is er wel een fout in de informatie geslopen die ik graag even wil rechtzetten. Niet alleen de teksten van dit boekje zijn van Hennie Vaessen (Studio Vaessen), maar ook de tekeningen. Mijn medewerking aan dit boekje is zeer beperkt gebleven. Hero wilde graag dat de *Flipje* uit dit boekje zou aansluiten bij de *Flipje* zoals ik hem heb getekend in drie recente stripalbums. Om die reden heeft Hennie mij benaderd met

de vraag of ik *Flipje* voor hem wilde tekenen binnen zijn illustraties. Maar de tekenstijl van Hennie is heel anders dan mijn tekenstijl. Mijn *Flipje* in zijn tekeningen zou duidelijk een stijlbreuk opleveren. In overleg hebben we besloten dat ik de *Flipjes* zou voortekenen, waarna hij de potloodversies in zijn tekeningen zou invoegen en in zijn stijl verder zou uitwerken. Het resultaat ziet dankzij zijn vakmanschap geweldig uit. En dat zijn tekeningen doen denken aan de oude *Flipje*-tijden mag hij als een groot compliment beschouwen.

Arie van Vliet, Tiel

ADVERTENTIE

AKIM
Stripantiquariaat

20 No. 1

groot in keuze(meer dan 40.000 eenheden)
nieuw/gebruikt en antiquarisch

p/a Ulgersmaweg 14 te Groningen
www.stripantiquariaat.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdamerstraat 19
3500 HASSELT
☎ 011/22 82 00

HERGÉ 1907-2007

BELGIQUE-BELGIË

LES AVENTURES DE
TINTIN
REPORTER DU "PETIT VINGTIÈME"
AU PAYS
DES SOVIETS

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
TINTINUS OPLEVENEN
**TINTIN
i CONGO**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
TINTIN EN AMERICA
**TINTIN
IN
AMERICA**

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
DEN TINTIN SENG GESCHICHTEN
**DEM PHARAO
SENG
ZIGAREN**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
TINTIN
**O ÍDOLO
ROUBADO**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
**কুসুমীপের
বহস্য**

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
TINTINOVE DOBRROUŽESTVÁ
**ŽEZLO KERÁEA
OTAKARA**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
TINTIN EN AMERICA
**КРАБ
ЗОЛОТЫМИ
КЛЕЦНЯМИ**

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ: EVINTYRI TINNA
★
**DULARFULLA
STJARNAN**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
TINTIN
**TAJEMNICA
JEDNOROŽCA**

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ • DIE AVONTURE VAN KUIJE
**Die Skut van
Rackham
die Rooie**

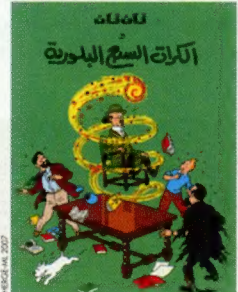
0,46

BELGIQUE-BELGIË

0,46

BELGIË-BELGIQUE

0,46

BELGIQUE-BELGIË

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
**IM REICHE DES
SCHWARZEN
GOLDES**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

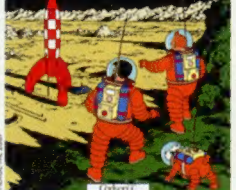
HERGÉ
TINTIN SEIKKAILUT 14
PÄÄMAARÄNÄ KUO

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ: TINTINS ÄVENTYR
★
Månen tur och retur

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
ピーカー教授事件

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
TINTIN-EN MACERALARI
AMBARDAKI KÖMÜR

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
**Ο ΤΕΝΤΕΝ
ΣΤΙΣ
ΠΙΚΑΡΟΣ**

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
LE AVENTURE DE TINTIN
**I GIOIELLI DELLA
CASTAFIORE**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
KISAN PÉTERKÄSEN TINTIN
PENERBANGAN 714

0,46

BELGIË-BELGIQUE

HERGÉ
**Ο ΤΕΝΤΕΝ
ΣΤΙΣ
ΠΙΚΑΡΟΣ**

0,46

BELGIQUE-BELGIË

HERGÉ
**KUIJE
EN
DE ALFA-KUNST**

0,46

➔ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIP-WERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

> WAARHEEN?

Vzw Strip Turnhout, verantwoordelijk voor de organisatie van het gelijknamige stripfestival, heeft €80.000 per jaar subsidie ontvangen van de Vlaamse overheid voor de jaren 2008 en 2009. Dit is €5000 meer vergeleken met 2006 en 2007. Hiervan moet de organisatie in 2008 een grote tentoonstelling organiseren en in 2009 weer een stripfestival. Daarnaast mag Strip Turnhout rekenen op €200.000 van de provincie Antwerpen voor het maken van het blad *Strippgids* en het uitbouwen van het stripbeleid voor de Antwerpse bibliotheken. De gemeente Turnhout vult de subsidiepot nog met €18.000 voor ondermeer de organisatie en aanstelling van een jaarlijkse stadstekenaar. Tot slot zijn er nog diverse sponsors die veelal in natura hun bijdragen leveren.

Tijdens De Stripedagen in Houten werden door Stichting Clickburg prijzen voor de beste webcomics – zeg maar: strips op het internet – toegekend. De Clickies gingen naar Rob van Barneveld (Gag Clickie voor beste korte strip), Martijn van Santen (Epic Clickie voor beste verhalende strip), Sandra Kleine Staarman (Medium Clickie voor het beste gebruik van het medium internet) en het gezelschap Pulpdeluxe (Group Clickie voor de beste webcomicsite gemaakt door verschillende tekenaars). De webcomicmakers mochten ook zelf een prijs uitdelen voor de beste webcomic; deze Cartoonist Choice Clickie ging naar Floor de Goede.

In *Toondertijd 65* (het tijdschrift voor de leden van de Marten Toonder Verzamelaars Club) van september 2007 zijn de nominaties voor de MTVC Award 2006 voor het meest indrukwekkende Toonderboek uit 2006 bekend gemaakt. De vijf genomineerden zijn: *Neem een voorbeeld aan mij* een uit-

gave voor jonge lezers van Wolters Noordhoff, *Was Tom Poes maar hier*, een hommage van 41 tekenaars uitgegeven door De Bezige Bij, de vier herdrukken van oude Tom Poes-verhalen (eveneens van De Bezige Bij), de herdruk van Tom Poes-verhalen uit het weekblad *Donald Duck* door uitgeverij Panda en de integrale herdruk van het weekblad *Donald Duck* uit 1957 in facsimile door uitgeverij Sanoma. De uitreiking vindt plaats op de clubdag in mei 2008!

Tijdens de 16e Karikatuurconventie in Reno, Nevada, Verenigde Staten is de Nederlandse Marion van de Wiel als derde geëindigd in de verkiezing tot beste karikaturist van het jaar. Van de Wiel, die sneltekenaar is op feesten en partijen, eindigde achter de Japanner Nakanishi en de Amerikaan Ferguson.

Op 13 oktober is Marcel Gottlib onderscheiden met de grote Sint-Michielsprijs van het stripverhaal. Studio Vandersteen won een speciale Prestigeprijs. Helena, dochter van Willy Vandersteen, nam de prijs in ontvangst. De prijs voor het beste Franstalige stripverhaal ging naar tekenaar Franz Duchazeau en scenarist Fabien Vehlmann voor *Les Cinq Conteurs de Bagdad*. Aan Nederlandstalige kant viel Judith Vanistendael in de prijzen met het eerste deel van *De maagd en de neger*. De Sint-Michielsprijzen behoren tot de oudste internationale striponderscheidingen. Al in de jaren 1970 werd de prijs uitgereikt. Na jaren van stilte is vanaf 2002 de onderscheiding nieuw leven ingeblazen door het Comics Festival van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest die ook de organisatie van een reeks evenementen in Brussel in 2009 voor haar rekening neemt.

ADVERTISEMENT

**GEKETEND
GETEKEND**

**FEIT EN FICTIE
IN STRIPVERHALEN**

**HET
GEVANGENIS
MUSEUM** ...grijpt je!

Boeven en schurken, misdaden en straffen, heldhaftige misdaadbestrijders. Een populair thema in de wereld van de strip. De realiteit is een belangrijke inspiratiebron voor menig striptekenaar. De Daltons uit Lucky Luke hebben echt bestaan, evenals de Bokkerijders die Suske en Wiske tijdens één van hun avonturen tegenkomen. Door het tonen van zowel stripbeelden als historische documenten, speelt de tentoonstelling **GEKETEND GETEKEND** met de grens tussen fictie en werkelijkheid.

GEVANGENISMUSEUM
Oude Gracht 1, Veenhuizen
tel. 0592 - 388 264
www.gevangenismuseum.nl

OPENINGSTIJDEN

april t/m september	11.00 - 17.00
oktober t/m maart	13.00 - 17.00
maandag gesloten, behalve in schoolvakanties	

Het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) heeft E237.500 subsidie verstrekt aan de makers van *De Texasridders*, de 3D-animatiefilm over de striphelden Suske en Wiske die eind 2008 in de bioscoop wordt verwacht. Producent Skyline Film & Television wil vanaf 2008 elk jaar een *Suske en Wiske*-film maken. In totaal staan dertien verhalen op de (film)rol.

> WAARVOOR?

Op 12 augustus overleed Michael Lance 'Mike' Wieringo op slechts 44-jarige leeftijd. Deze tekenaar voor DC Comics – die ook wel signeerde met het pseudoniem Ringo – werd het meest bekend met zijn werk voor de stripseries *De Flits* en *Fantastic Four*. Wieringo werd in Italië geboren maar groeide op in Virginia, Verenigde Staten. Hij bracht ook enkele jaren van zijn carrière door bij Marvel Comics waar hij ondermeer aan *Spiderman* werkte. Wieringo overleed aan de gevolgen van een hartaanval.

Manfred Sommer is op 3 oktober overleden. Deze Spaanse stripmaker (San Sebastian, 27 mei 1933) begon zijn stripcarrière aan het einde van de jaren 1940 en is in Nederland vooral bekend door zijn strip *Frank Cappa* waarvan drie delen in de *Titanic*-reeks verschenen en één verhaal binnen *Arboris*-stripselectie. Sommer werd in zijn beginjaren onder de hoede genomen van Jesús Blasco, één van grondleggers van de Spaanse strip. Hij werd in zijn werk door ondermeer Hugo Pratt en Milton Caniff geïnspireerd. Manfred Sommer werd 74 jaar.

Jaargang 39
Nummer 7 (388)
November 2007

's Werelds oudste stripinformatieblad
verschijnt 8 maal per jaar en
wordt samengesteld door een
onafhankelijke redactie.

Redactie

Teus de Kruijf, Arco van Os,
Dik Rondelap, Rik Sanders

Medewerkers

Olav Beemer, Ben Bits, Hans van den Boom,
Charles Gérard, Mars Gremmen,
Eddie de Jong, Just de Leeuwe,
Martin Lodewijk, Jeroen Mirck,
Willem Naber, Rob van der Nol,
Robin Schouten, Erwin Suvaal,
Fabien Vehlmann, Rudy Vrooman, Harry Wibier,
René Windig, Olivier Wortel

Omslag

René Follot

Redactie-adres

Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen

Een abonnement omvat 8 nummers
en wordt daarna telkens stilzwijgend
verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn
te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op
girorekening 9347590 ten name van
Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €44,00
België €46,50
Other countries €60,50
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan
de uitgever, uiterlijk twee nummers
voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht

Het overnemen, maar ook het
vermenigvuldigen van artikelen
en illustraties is slechts geoorloofd
na schriftelijke toestemming van
de redactie.

Materiaal

Ongevraagd toegestuurd materiaal
wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de
artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties

Voor de opgave van advertenties en het
opvragen van de tarieven kunt u contact
opnemen met de uitgever, of e-mailen naar
advertieren@stripstift.nl

Druk

Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven
in opdracht van Het Stripschap.
Leden van Het Stripschap
krijgen €1,25 korting op de
abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

ADVERTISEMENT

MOOIE PARELS, FIJNE PARELS!

• Kraaienhove 8
door Willy Lohmann

• Kraaienhove 9
door Willy Lohmann

• Marco Silvester 4
door Willy Lohmann

• Vader & Dochter 1
door Peter de Wit

• Marco Silvester 5
door Willy Lohmann

• Appie Happie A18/A19
door Dik Bruynesteyn

• Tobbe 1
door Dick Matena

• Appie Happie A9/A10
door Dik Bruynesteyn

• Hermanus 1
door Herman van Veen/CDM

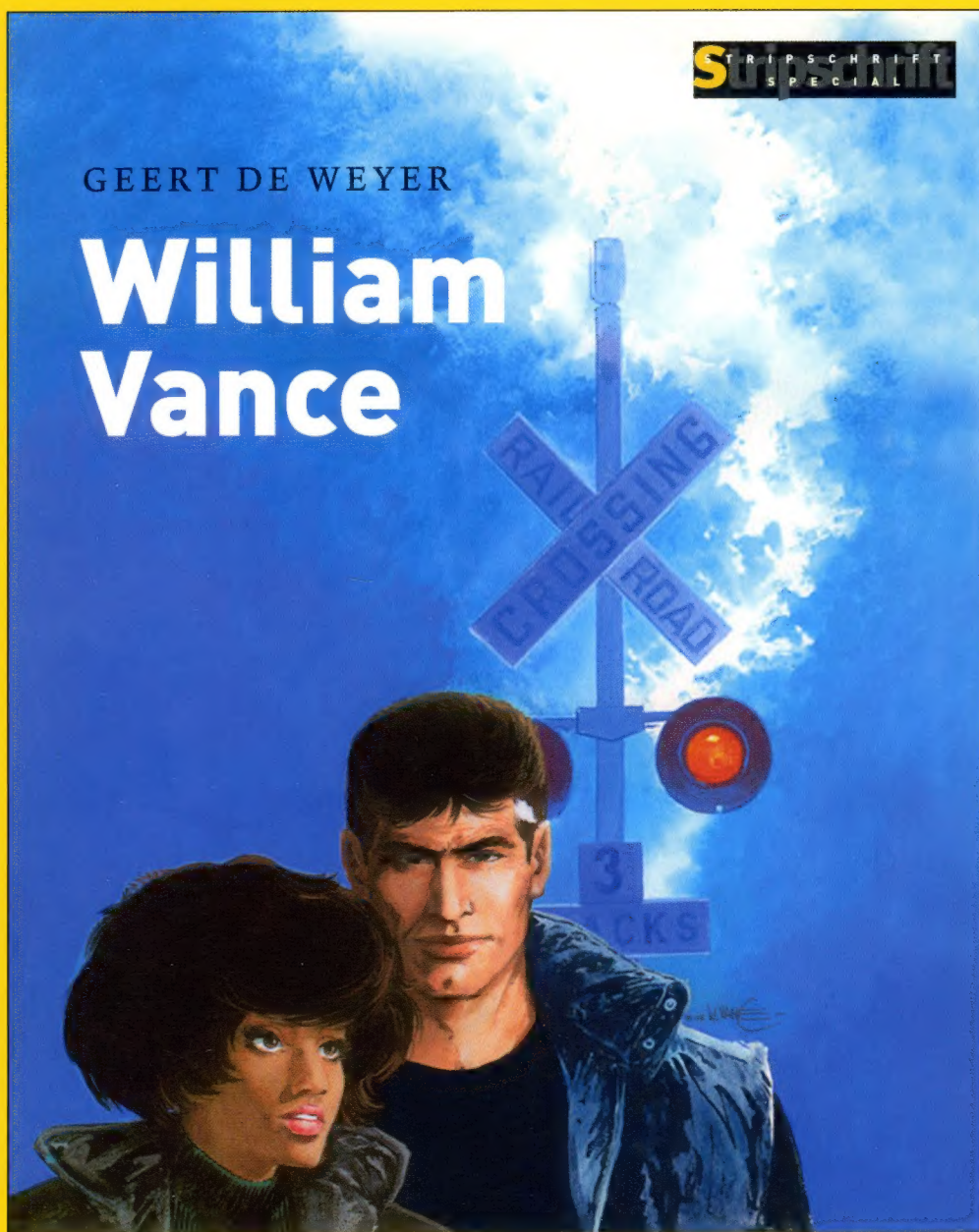

Cultureel erfgoed
voor €9,95 per deeltje.

Zie ook
www.stripstift.nl

VANCE IS BACK

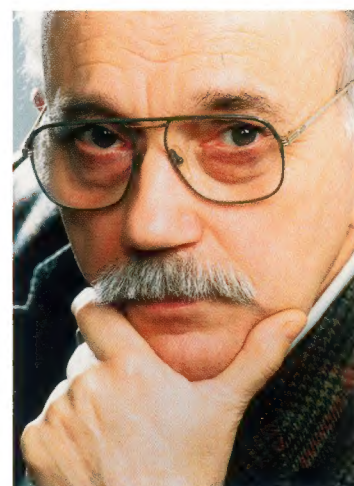
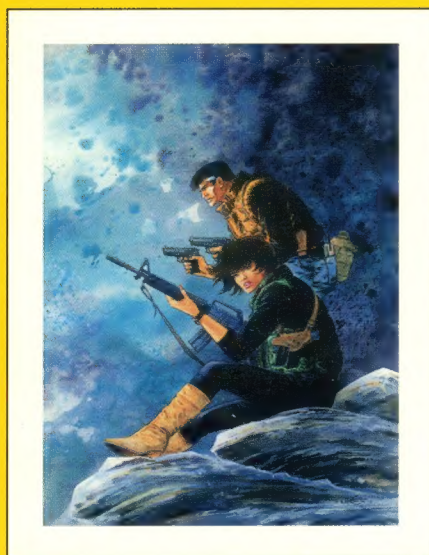

Voor de echte fans is een
luxe editie verschenen met een
exclusieve genummerde en door
William Vance gesigioneerde prent.

€ 44,95

ISBN 978-90-74539-11-1

Alleen te bestellen bij de uitgever.

Naar aanleiding
van het verschijnen
van twee nieuwe
delen van de serie

is de zeer ruim
geïllustreerde
Stripschrift-special
over William Vance
weer volop
verkrijgbaar in de
stripwinkels.

80 pagina's
in kleur en met
harde kaft
door
Geert de Weyer

€ 24,95

ISBN 978-90-74539-10-4

www.stripstift.nl